

**MINISTERUL JUSTIȚIEI
AL REPUBLICII MOLDOVA**
DIRECȚIA AGENT GUVERNAMENTAL

**GHID PRACTIC
de aplicare a jurisprudenței
Curții Europene în materia
neexecutării și/sau duratei excesive
a procedurilor**

AVERTISMENT:

Opiniile expuse în această publicație aparțin în exclusivitate autorului și nu reflectă în mod obligatoriu poziția oficială a Curții Europene a Drepturilor Omului și/sau Consiliului Europei. De asemenea această publicație nu constituie și nici nu poate fi interpretată drept o poziție oficială a Ministerului Justiției al Republicii Moldova.

CONȚINUT:

Introducere.....	5
Secțiunea I. Sugestii Practice.....	7
Etapa preliminară.....	7
Admisibilitatea	7
Fond.....	7
În materia neexecutării sau executării tardive	8
În materia duratei procedurilor judiciare	9
Satisfacția echitabilă.....	10
Secțiunea II. Principii-cheie ale jurisprudenței Curții Europene v. Moldova (extrase)	13
chestiuni cu privire la inadmisibilitate.....	13
Regula celor 6 luni (prescripția dreptului la acțiune)	13
Statutul de victimă.....	13
Neepuizarea remediilor.....	14
Caracterul vădit nefondat.....	14
Abuz de drept.....	15
Aplicabilitatea Articolului 6 § 1	16
Considerațiuni preliminare	16
Neexecutarea / executarea tardivă	16
Noțiuni principale	18
termen rezonabil	18
dies a quo	18
dies ad quem.....	19
Miza (importanța) pentru reclamant	19
Aspecte procesuale	19
Executarea și revizuri	20
Executarea și alte suspendări	21
Executarea și erori judiciare	21
Executarea și modificarea legislației	22
Unde debitorul este Statul	22
Unde debitorul este un privat.....	23
Durata procedurilor.....	23
Considerațiuni generale	23
Criterii de apreciere a rezonabilității	24
Proceduri penale	24
Aprecierea începutului perioadei.....	24
Complexitatea.....	24
Comportamentul părților	24
Importanța pentru reclamant.....	25
Proceduri civile.....	25
Aprecierea termenului (Începutul și finalitatea) procedurilor civile	25
Complexitatea cauzei.....	26
Comportamentul părților	26
Miza pentru reclamant	28
Durata procedurilor și expertize judiciare	29
Durata procedurilor și revizuri	29
Aplicabilitatea Articolului 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție.....	31
Considerațiuni generale	31
Prejudiciu / Satisfacția Echitabilă.....	31
Considerațiuni generale	31
Material.....	32

Moral	34
Costuri și cheltuieli / cheltuieli judiciare.....	35
Secțiunea III. ANEXA exemple din practica Curții Europene în spețele versus Moldova.....	36
în materia neexecutării/executării tardive.....	36
Prejudiciu material.....	36
Prejudiciul moral	37
Costuri și cheltuieli.....	40
durata procedurilor judiciare	41
Prejudiciul material.....	41
Prejudiciul moral	41
Costuri și cheltuieli.....	42

*Justice delayed is justice denied.
Justiție tergiversată este o justiție tăgăduită.
William Ewart Gladstone*

INTRODUCERE

1. Odată cu adoptarea [Legii nr. 87 din 21.04.2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești](#) (în continuare „Legea nr. 87”), instanțele judecătorești și autoritățile statului responsabili de implementarea acestora (Instanțele judecătorești, Ministerul Finanțelor, Ministerul Justiției, Procuratura, etc.), inclusiv avocații și executorii judiciari privați, s-au trezit în fața unui număr mare de cereri și se confruntă cu anumite deficiențe de ordin practic cu privire la punerea în aplicare a normelor legii. În marea majoritate sa aceste deficiențe de ordin practic privesc un volum mare de cereri adresate în baza legii, dar nu și în ultimul rând, o dificultate prezintă înțelegerea corectă a jurisprudenței *Curții Europene a Drepturilor Omului* (în continuare „Curtea” sau „Curtea Europeană”) în sfera de aplicabilitate a Articolului 6 și Articolului 1 din Protocolul 1 la *Convenția Europeană cu privire la drepturile și libertățile fundamentale ale omului* (în continuare „Convenția”).

2. Aparte de alte considerente de ordin practic care vizează implementarea la nivel național a jurisprudenței Curții Europene și a prevederilor Convenției, o dificultate prezintă noutatea Legii nr. 87 care a prevăzut obligația instanțelor naționale de a aplica direct jurisprudența Curții și prevederile Convenției la examinarea cauzelor de această categorie (Articolul 1 alin.(2) din Legea nr.87).

3. Prezentul Ghid are ca scop de a explica principiile de bază de care se conduce Curtea Europeană la examinarea cauzelor cu privire la durata nerezonabilă a procedurilor judiciare și cu privire la neexecutarea sau executarea tardivă a hotărârilor judecătorești. Ghidul este menit să orienteze principalii actori implicați în aplicarea Legii nr. 87 și oferă puncte de reper pentru instanțele naționale la examinarea unor astfel de cauze. Cele conținute în acest Ghid nu au o putere juridică egală cu Legea sau alte instrucțiuni și nu pot fi considerate ca fiind unele recomandări cu titlu oficial adresate autorităților. Acestea constituie doar teze menite să sugereze o cale de soluționare a cauzelor adresate în baza Legii nr. 87 și au ca scop să consolideze cunoștințele în domeniul Convenției și a jurisprudenței Curții Europene, aplicabile în asemenea cazuri. Doar însuși jurisprudența Curții și prevederile Convenției constituie un **izvor veritabil de drept** pentru instanțele naționale și acestea pot fi și urmează a fi aplicate de instanțele naționale.

4. Nici o referință la analiza efectuată din acest Ghid nu poate și nu trebuie să fie folosită la motivarea hotărârilor în baza Legii nr. 87, iar cele descrise mai jos nu pot obliga nicio instituție sau autoritate de stat. Ghidul, de asemenea, nu a avut ca scop să propună interpretarea Legii nr. 87 sau a altor prevederi legale tangente. Deopotrivă această sarcină cade pe seama autorităților judiciare și a celor legislative. Ghidul a avut ca scop doar sistematizarea într-o manieră accesibilă a jurisprudenței Curții Europene, în special acelei *versus* Moldova, care a vizat problema neexecutării/executării tardive a hotărârilor și durata procedurilor judiciare. Această sistematizare oferă utilizatorilor Ghidului răspunsuri la două întrebări - **ce anume și unde anume să cauți soluția**. La fel Ghidul formează o percepție generală asupra jurisprudenței Curții Europene în domeniu și permite identificarea rapidă a soluțiilor.

5. În special se accentuează, că recomandările de mai jos, în particular acele care privesc o eventuală apreciere a cuantumului satisfacției echitabilă sau a valorilor compensațiilor bănești, nu sunt obligatorii. Acestea au doar **rolul de orientare** și în mare parte prezintă viziunea autorului acestui Ghid, bazată pe propria sa practică și cunoștințe în domeniu. În acest sens, Ghidul nu este o publicație oficială în sensul clasic al acestui cuvânt. Totuși, la elaborarea Ghidului s-a încercat a se ține cont, pe cât se poate de aproape, de jurisprudența Curții Europene și principiile instituite de aceasta. Respectiv, aportul autorului s-a referit la rezumarea și sinteza

principiilor relevante extrase din hotărârile Curții Europene în cauzele *versus* Moldova și aranjarea acestora într-o manieră accesibilă și logică.

6. În final, autorul Ghidului a rezumat textele din hotărâri prin marcarea principiilor cu valoare de lege sau unor interpretări cu efect persuasiv. La fel s-a omis pe cât este posibil citarea cauzelor Curții Europene, altor decât acelea împotriva Moldovei. În cazul în care era necesar citarea unor alte cauze ale Curții Europene persuasive pentru prezentul Ghid, citarea a rămas intactă. Doar cauzele *versus* Moldova au fost citate cu omiterea denumirii în întregime a titlului cauzei (fără sintagma „c. Moldovei, nr. „cererii”, „data adoptării”, etc.”) și doar cu indicare numelui reclamantului/companiei reclamante după care hotărârea a fost intitulată (spre exemplu „*Popov*” și nu „*Popov v. Moldova*”) și referințe la paragrafe din hotărâre, dacă e cazul. Deciziile se indică, de asemenea, prin denumirea după numele reclamantului și însoțite de mențiunea „(dec.)”.

7. Acest Ghid este compus din trei secțiuni.

8. **Principiile-cheie** din hotărâri sau decizii ale Curții Europene extrase în acest Ghid sunt precedate de un scurt raționament logic care este menit să orienteze cititorul la o mai bună înțelegere a citatelor din textele hotărârilor/deciziilor Curții.

9. Extrasele principiilor-cheie este precedată de un schemă logică (**sugestii practice**) după care se examinează sau ar putea fi examinate marea majoritatea cauzelor de categoria celor adresate în temeiul Articolului 6 și Articolului 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție cu privire la neexecutare/executare tardivă și/sau cu privire la durata procedurilor judiciare. Schema respectivă de asemenea nu trebuie apreciată ca fiind una obligatorie.

10. La final, în **Anexă**, se propune cu titlu orientativ o analiză a cuantumului satisfacției și hotărâri corespondente ale Curții *versus* Moldova. Reiterez, că acestea au un rol de îndrumare și poartă mai degrabă un caracter informativ.

Autor
Lilian APOSTOL
Șef adjunct al
Direcției Agent Guvernamental

SECȚIUNEA I. SUGESTII PRACTICE

(mersul examinării, etapele și logica de examinare a unei/unor pretenții în baza Legii nr. 87)

Etapa preliminară

11. A se distinge între **admisibilitatea** unei cereri, **examinarea pe fond** și **aprecierea satisfacției echitabile** (cuantumului prejudiciilor). În final, toate spețele, care au fost se consideră admisibile, parcurg cele trei etape de apreciere (i) identificarea în substanță a **obiectului pretențiilor**, după (ii) identificarea **perioadei de referință**, și (iii) aprecierea **necesității** și dacă e cazul a **cuantumului satisfacțiilor echitabile**.

Admisibilitatea

12. În particular în aceste tipuri de cereri pot fi două feluri de admisibilitate: o **cerere vădit nefondată** (nu există o aparență de încălcare a Convenției) și eventual **incompatibilă ratione materiae** (Legea este inaplicabilă). **În ambele situații acțiunea civilă să respinge**.

13. **Exemple:** în materia neexecutării cereri declarate **vădit nefondate** pentru o perioadă de neexecutare în mediu între 9 și 11 luni – Decizii de inadmisibilitate: *Lupașcu Petru*, 10 luni; *Coșleț*, 10 luni; *Comandari*, 11 luni; *Nedelcov*, 11 luni; *Turchin*, 11 luni; *Glavcev*, 6 luni; *Gurău*, 8 luni; *Ciobanu Mircea*, 8 luni; *Osoian*, 9 luni; etc. **Exemple de plângeri vădit nefondate** în materia duratei procedurilor în jurisprudența *versus* Moldova nu au avut loc.

14. **A se verifica statutul de victimă:** A se lua în considerație că o **executare tardivă** (dacă la momentul depunerii cererii sau în timpul examinării acesteia hotărârea judecătorească a fost între timp executată) **nu conduce în mod automat la declararea cererii drept inadmisibilă**, pînă la momentul în care violarea nu a fost **recunoscută cel puțin în substanță și victimei nu i s-a acordat o compensație corespunzătoare** (*Prodan*, §§ 46-49).

Fond

15. Inițial este necesar de observat substanța pretențiilor reclamantului și anume dacă plîngerea se referă la:

- *neexecutare* sau *executare tardivă*, ori la
- *durata nerezonabilă* a procedurilor, care poate fi
 - în proceduri *civile*
 - în proceduri *penale*

16. Ulterior, este necesar de identificat și calculat cu certitudine **perioada de referință** (de ex. perioada de neexecutare sau perioada procedurilor judiciare) care constituie întinderea în timp înălăuntrul căreia se face analiza caracterului **rezonabil**. În ambele situații există un început de termen (*dies a quo*) și un sfârșit (*dies ad quern*), numai că identificarea acestor momente de referință în timp diferă de la caz la caz (*Gusovschii*, § 3, *Cravenco*, § 46, *Josan*, § 19, etc.)

17. După identificarea **perioadei de referință** se procedează la aprecierea **rezonabilității** acesteia. A se lua în considerație că ce mai mare dificultate reprezintă aprecierea noțiunii de **rezonabil** sau **nerezonabil**. O definiție clară nu poate fi dată, dar anumite **criterii de apreciere** au fost instituite și anume (*Josan*, § 18, *Mazepa*, § 42, *Holomiov*, § 137 *cu referințe*):

- a. **Complexitatea cauzei**, se apreciază de asemenea după caz și individual (Drept exemple pot constitui – complexitatea obiectului acțiunii civile sau substanța acuzațiilor penale, necesitatea unui volum probatoriu, expertize, numărul de martori sau părți în proces, sau elemente de extraneitate, existența altor proceduri paralele, etc.)
- b. **Comportamentul părților** care include aprecierea **comportamentului (i) reclamantului** și a (ii) **autorităților**. Se va aprecia *bona/mala fides* a tuturor părților implicate în proces, inclusiv existența unor întârzieri inexplicabile, amînări

neîntemeiate, consecutivitatea ședințelor, planificarea unei ordini a ședințelor cu pauze îndelungate; etc.

c. **Miza (interesul) pentru reclamant** relevă importanța sau scopul pentru persoana care pretinde violarea dreptului său la un termen nerezonabil.

18. Odată identificată *perioadă* și apreciată *rezonabilitatea* prin prisma celor *trei criterii*, devine mai ușoară aprecierea *cuantumului prejudiciilor*, materiale (în special în situația existenței penalităților deoarece perioada va fi deja identificată), morale și a costurilor și cheltuielilor.

19. Dacă s-a identificat una din situații indicate mai sus (§ 15) se va proceda la examinarea după următoarea logică, alegându-se alternativ una din următoarele etape.

În materia neexecutării sau executării tardive

20. Când se constată o *neexecutare continuă* (atunci când hotărîrea rămîne neexecutată la momentul examinării), *termenului nerezonabil* se va aprecia doar de la data nașterii obligației de executare (*dies a quo*) și pînă la ziua adoptării hotărîrii cu privire la o eventuală constatare a violării/neviolării dreptului declarat de Articolul 6 § 1 din Convenție;

21. Când se constată o *executare tardivă* sau *întîrziată* (atunci când hotărîrea judecătorească a fost executată la momentul examinării) *termenului nerezonabil* se va aprecia de la data *dies a quo* și se va termina cu executarea efectivă (*dies ad quern*);

22. A se ține cont de *caracterul obligației de executare* și *importanța* pentru creditorul executării (*miza pentru reclamant*). În materia executărilor a obligațiilor cu privire la drepturi sociale inerente persoanei (de ex. salarii; pensii; compensații sociale; etc.) sau unele drepturi inerente unui trai decent (de ex. acordarea de spații locative; evacuarea; etc.) aprecierea prejudiciilor morale va fi ghidată de unele standarde mai ridicate. De asemenea în materia de executare a obligațiilor cu caracter privat nepatrimonial (de ex. drepturi părintești; adopție; tutelă; etc.) aprecierea prejudiciului moral va fi de asemenea supusă unui standard mai ridicat (a se vedea *Bordeianu*);

23. A se identifica *calitatea debitorului executării*, și anume dacă debitorul este o **autoritate de stat** sau un **terț privat** (o *persoană fizică* sau o *entitate juridică privată*) (a se vedea *Cooperativa Agricolă Slobozia-Hanesei* sau *Grițco* (dec.)). În raport cu acest criteriu se va aprecia comportamentul părților la procedurile de executare (*infra*);

24. Se va aprecia *comportamentul* autorităților însărcinate cu obligația executării și/sau a părților (creditorului sau a debitorului executării) la adoptarea măsurilor de executare sau împiedicarea executării (refuzuri neîntemeiate și amînări; pasivitatea; lipsa îndelungată a reacției autorităților sau amînări nejustificate; etc). Utilizarea cu *bună credință* de către o parte a drepturilor sale procedurale la contestare, apel sau alte căi de atac nu se ia în considerație și nu poate fi imputată acesteia ca fiind o tergiversare a procedurilor, decît dacă utilizarea drepturilor respective nu a evoluat într-un abuz de drept sau calea de atac a fost evident lipsită de succes (*Popov*, § 32 sau *Nenașeva și alții* (dec.)).

25. Se va aprecia atitudinea părților în proces și utilizarea cu bună credință/rea credință a drepturilor sale procedurale (*bona fides* și *mala fides*). Existența unei *mala fides* a debitorului determină creșterea cuantumului prejudiciului moral, și *mala fides* a creditorului executării diminuează cuantumul prejudiciului moral în modul corespunzător. Dacă există *mala fides* al reclamantului care afectează în substanță procedura de executare și face executarea imposibilă, atunci acest lucru urmează a fi apreciat prin prisma conceptului de *abuz de drept* (*mutatis mutandis Lozinschi și Rujavnița* (dec.); *Strelițov și Tătăroi* (dec.)). O situație inversă este atunci cînd *mala fides* se atribuie debitorului executării și pasivității autorităților; cuantumul prejudiciilor morale va crește corespunzător;

În materia duratei procedurilor judiciare

26. Se va distinge între procedurile *civile* și *penale*. Procedurile *contravenționale* cad sub incidența caracterului penal al procedurilor (*Ziliberberg; Guțu*) și acestora li se aplică aceleași principii precum la examinarea duratei procedurilor penale. Procedurile în *contencios administrativ* se vor aprecia ca fiind unele civile, dacă în final urmăresc un interes patrimonial al reclamantului (*Megadat.COM SRL*). Procedurile *disciplinare* se vor aprecia de asemenea sub aspectul *civil* dacă acestea **în principal afectează un interes patrimonial al reclamantului** (*Cravcenco*).

În cazul procedurilor civile

27. Dacă sunt proceduri *civile*, atunci data *dies a quo* se apreciază la ziua adresării cererii de chemare în judecată. **Procedurile anterioare** (în cazul procedurilor *disciplinare* și acelor în *contencios administrativ*), în fața altor organe sau autorități administrației publice, decît acele judiciare, **nu se iau în considerație la aprecierea termenului nerezonabil**.

28. Data *dies ad quern* în cazul procedurilor *civile* se finalizează cu adoptarea unei hotărîri judecătorești asupra fondului pretențiilor și care a devenit definitivă. **Lipsa unei soluții judiciare asupra fondului pretențiilor nu împiedică reclamantul să pretindă încălcarea dreptului la examinarea într-un termen rezonabil** (*Boboc*, § 25-27). Cu alte cuvinte și procedurile pendinte se iau în considerație.

29. A se lua în considerație că **procedurile extraordinare** (recursuri în interesul legii, revizuirii, etc.) **de obicei nu se includ în calculul duratei procedurilor**, decît dacă prin ele s-a examinat **fondul cauzei și hotărîrirea definitivă a fost casată**. De regulă, nu se includ și procedurile în fața Curții Constituționale și alte proceduri paralele, care au determinat suspendarea procedurii de bază (spre exemplu proceduri penale). Totuși, în cea din urmă situație dacă procedurile de bază puteau fi soluționate *de facto* și *de jure* fără a aștepta soluția în proceduri paralele, atunci Articolul 6 § 1 este aplicabil (*Ruiz-Mateos c. Spaniei*).

În cazul procedurilor penale

30. În cazul procedurilor *penale* cel mai complicat moment este identificarea a două aspecte și anume dacă (i) procedurile fac parte din sfera *penalului* în sensul Articolului 6 din Convenție și (ii) dacă da, atunci cînd persoanei care pretinde violarea dreptului său la durata procedurilor i s-a înaintat o *acuzăție în materie penală*.

31. A se lua în considerație că în materia pretinselor violări a duratei procedurilor penale, victimele, persoanele care au înaintat o sesizare, martorii, alte persoane participante în proces în afară de acuzat (bănuț, învinuit, inculpat) **nu pot pretinde încălcarea dreptului la durata nerezonabilă a procedurilor penale. Cu alte cuvinte Articolul 6 § 1 sub aspectul său penal poate fi invocat numai de persoana căreia i s-a înaintat o acuzație. O excepție** constituie situația cînd victima unei infracțiuni pretinde durata nerezonabilă a procedurilor penale în legătură cu imposibilitatea soluționării aspectului civil, și anume examinarea excesiv de lungă a acțiunii sale civile în cadrul procedurilor penale. În această situație poate fi apreciată și durata procedurilor penale dar **începînd cu momentul înaintării acțiunii civile** și doar luîndu-se în considerație criteriile aplicabile procedurilor civile (mai sus §§ 27 et seq.)

32. Aprecierea dacă procedurile intră în sfera *penalului* în sensul Articolului 6 § 1 din Convenție nu este ținută de clasificarea dată de legislația națională și constituie un concept autonom care se apreciază după unele criterii deja bine definite (așa-numite *criterii Engel*), și anume - (1) încadrarea în dreptul intern; (2) natura infracțiunii (delictului, contravenției, etc.); (3) gravitatea pedepsei pe care persoana în cauză riscă să o primească.

33. *Dies a quo* în materia procedurilor penale începe **la ziua înaintării acuzației penale, care nu obligatoriu coincide** cu ziua recunoașterii în calitate de bănuț, învinuit sau ziua unui alt act de procedură prin care persoanei i se recunoaște oficial o altă calitate de acuzat. La identificarea zilei de la care încep să curgă garanțiile unui proces echitabil pentru acuzat în sensul Articolului 6 § 1 începe odată cu „*notificarea oficială, din partea autorității competente, privind suspiciunea*

referitoare la comiterea unei fapte penale (identificată potrivit *criteriilor Engel*, § 32 deasupra)”, definiție care depinde, de asemenea, de existența sau absența unor „*repercusiuni sau consecințe importante asupra situației (suspectului)*”.

34. Prin urmare, în durata procedurilor penale cu certitudine se includ proceduri de urmărire penală, proceduri începând din momentul în care acuzatul a fost implicat în proces, indiferent de statutul acestuia dacă a avut loc o *notificare oficială* și dacă aceasta a avut *consecințe asupra situației lui*. În această ordine de idei uneori o luare de explicații la faza prealabilă de control, pînă la începerea urmăririi penale, poate servi drept punct de plecare pentru curgerea garanției unui termen rezonabil.

35. *Dies ad quern de obicei nu este greu de identificat în materia procedurilor penale* și se termină odată cu o hotărîre definitivă prin care s-a soluționat fondul acuzației. Va include orice proceduri, inclusiv și acele extraordinare, cai de atac utilizate de partea acuzării, inclusiv și acele în anulare sau revizuire, etc.

36. Similar, cum și în materia procedurilor de executare tardivă și duratei nerezonabile a procedurilor civile, în procedurile penale persoana poate să pretindă violarea dreptului său la durata procedurilor **chiar dacă acestea nu au fost finalizate cu o hotărîre definitivă**.

37. Odată identificată perioada de referință sau *dies a quo* atunci cînd procedurile sunt încă pendinte, aprecierea rezonabilității timpului procedurilor se face potrivit aceluiași criterii (miza pentru reclamant; comportamentul părților în proces, complexitatea cauzei, etc.) A se lua în considerație că, spre deosebire de procedurile *civile*, în această situație, spre exemplu **miza pentru reclamant** va crește din momentul în care acesta are aplicate **măsuri preventive privative de libertate** sau restrictive de libertate. În general miza pentru reclamant în procedurile penale practic nu se pune în discuție niciodată, din momentul în care reclamantul prin definiție riscă o pedeapsă penală, respectiv importanța soluționării prompte a chestiunii pentru el este prezumată.

38. De asemenea sub aspectul criteriului **comportamentul părților** prin lipsa părții acuzării, chiar și motivată prin implicarea în alte procese, va fi privit mereu cu rezerve și nu va constitui o scuză dacă această lipsă a fost una excesivă. Cel mai complicat la apreciere în aceste spețe este evaluarea chestiunii cu privire la **complexitatea cazului** care de obicei se estimează în raport cu caracterul și gravitatea acuzațiilor, capetelor de acuzații, valoarea și calitatea probatorului acumulat și necesar de a fi acumulat, existența sau lipsa unor expertize complexe, existența complicilor și co-acuzaților, etc.

Satisfacția echitabilă

39. În acest sens a se ține cont de **caracterul individual** al fiecărei cauze și **cu aproximație de cuantumul satisfacțiilor acordate de Curtea Europeană** (*mutatis mutandis Ciorap (2), Ganea, Cristina Boicenco*). A se ține cont că în anumite situații **acordarea de satisfacții materiale nu constituie o regulă. În materia drepturilor omului o recunoaștere oficială și publică a violării constituie uneori prin sine o satisfacție** (*Amihalachioae sau Timpul de Dimineață (dec.)*).

Prejudiciu material

40. La aprecierea **prejudiciilor materiale** se va lua în calcul perioada reală de **neexecutare** (între *dies a quo* și *dies ad quern*) și calculul sumelor cu titlu de prejudiciul material se va distinge în două capete – prejudiciu material *real* (de obicei valoarea obiectului neexecutării) și *penalități (dobînda de întârziere)* calculate prin prisma prevederilor Codului civil (Articolul 619). **Sarcina probării** prejudiciului material și a penalităților, de obicei, cade pe seama reclamantului (creditorul executării).

41. Pretenții cu titlu de **prejudiciul material nu ar trebui să apară** atunci cînd se dispută **durata procedurilor judiciare**, fie în aspectul *civil* fie în aspectul *penal*. Prejudicii cu titlu material ar putea să apară exclusiv atunci cînd există o *legătură de cauzalitate* între pretinsa

violare a dreptului la durata rezonabilă a procedurilor și pierderi materiale datorită imposibilității de a se folosi de drepturi pecuniare sau de a se bucura de fructele acestora (*Cravenco; Boboc*, etc.). În cazul încălcării duratei rezonabile a executării, atunci când există o hotărâre judecătorească definitivă considerată un bun în sensul Articolului 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție, dacă hotărârile poate fi evaluată din punct de vedere patrimonial, prejudiciu cu titlu material poate fi evoluat și el. În cazul duratei nerezonabile a procedurilor acest aspect evident nu poate fi evaluat din momentul în care o hotărâre judecătorească definitivă nu există și scopul acestor proceduri este de a obține o asemenea hotărâre într-un timp util.

42. În *spețe penale*, prejudiciul material pretins nu va avea nici o legătură de cauzalitate cu încălcarea termenului rezonabil, și persoanele pot pretinde doar compensații cu titlu moral și pentru costuri și cheltuieli. Aprecierea acestora se face la fel după principiile de mai jos.

Prejudiciu moral

43. Aprecierea **prejudiciului moral** se face în raport cu criteriile de mai sus (miza pentru reclamant, comportamentul părților, bună/reaua credință; durata neexecutării, etc.). Se ia obligatoriu în considerație **principiul general al echității** și suma nu trebuie să fie vădit disproporționată cu sumele acordate de Curtea Europeană în spețele similare (*infra* exemple din practica Curții Europene în cauzele versus Moldova). Sarcina probării prejudiciului moral **nu poate fi pusă pe seama reclamantului** și se apreciază individual pentru fiecare caz, luându-se în considerație argumentele ambelor părți în proces și **excluzându-se pretenții excesive și vădit exagerate**.

44. **Exemple:** de obicei în materia de neexecutare sau executare tardivă, calculele prejudiciului moral se fac potrivit anilor (lunilor) de neexecutare cu luarea în considerație a mizei pentru reclamant. Potrivit jurisprudenței Curții Europene versus Moldova aceste au fost calculate între 1000 EURO (în mediu pentru 4 ani de neexecutare) și 3000 EURO (pentru în mediu de 11 ani de neexecutare). Cel mai mare prejudiciu în materia neexecutării a fost acordat în speța *Muhin*, 6500 EURO, pentru 11 ani de neexecutare a unei hotărâri de acordarea de spații locative de către autoritățile locale. În materia duratei nerezonabile a procedurilor judiciare sumele acordate cu titlu de prejudiciu moral variază între 1000 EURO și 2500 EURO, pentru 5 sau 10 ani. Cea mai mică sumă s-a acordat în *Deservire SRL*, 600 EURO, pentru 6 ani și cea mai mare în *Cravenco*, 3000 EURO, pentru 10 ani de examinare a unui litigiu de muncă.

45. Atunci când o neexecutare evoluează într-o altă violare a Convenției (*Bordeanu; Biserica Adevărat Ortodoxa din Moldova și alții*) prejudicii morale se ridică la ordinul de zeci de mii de EURO.

Costuri și cheltuieli

46. Aprecierea **costurilor și cheltuielilor judiciare** urmează a se conduce după două principii de bază: (i) costuri și cheltuieli urmează a fi în modul *corespunzător probate*, de obicei prin documente de plată sau prin prezentarea descifrării pe ore a lucrului avocatului și tarife aplicabile, dacă e cazul, și (ii) cheltuielile trebuie să fie *rezonabile ca quantum* (în special în materia de tarife percepute pentru onorariile avocaților) și *necesare* pentru proceduri în speță (nu se compensează, de ex., lucrul avocatului care nu are tangență directă la proces).

47. **Exemple:** Cauzele cu privire la neexecutare și încălcarea prevederilor Articolului 6 § 1 și a Articolului 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție **nu prezintă o dificultate din punct de vedere al analizei în drept și implică doar o analiză voluminoasă în fapt**. Cu alte cuvinte nu putem vorbi despre un lucru intelectual și analitic enorm în aceste categorii de spețe. Prin urmare și sumele acordate cu titlu de compensare a costurilor și cheltuielilor sunt destul de reduse. Cauzele relativ mai complexe care au impus o examinare și a altor aspecte, decât simpla neexecutare au permis Curții să ofere compensații pentru costuri și cheltuieli puțin mai mari (*Biserica Adevărat Ortodoxa din Moldova și alții*, 2000 EURO). **În mediu** se acordă de la 300 pînă la 800 EURO. Cazuri excepționale constituie dosare complicate (*Popov (1)*, 1000 EURO, *Prepelița*, 1200

EURO;) sau cu un număr mulți de reclamanți (*Sîrbu și alții*, 1200 EURO; *Lupacescu și alții*, 1500 EURO)

48. În particular în spețele versus Moldova care au privit problema duratei procedurilor cu titlu de costuri și cheltuieli s-a acordat **în mediu** 900 euro, și cea mai mare sumă a fost de 1500 euro într-o cauză puțin mai complexă decât de obicei. Astfel în *Boboc* – pretenții cu acest titlu au fost respinse; *Gusovschi* – nu s-a înaintat pretenții cu acest titlu; *Mazepa* - 100,00 Euro; *Matei și Tutunaru* - 556,00 Euro; *Panzari* - 745,00 Euro; *Deservire S.R.L.* - 1000,00 Euro; *Oculist și Imaș*-1000,00 Euro; și *Cravcenco*-1500,00 Euro.

SECȚIUNEA II. PRINCIPII-CHEIE ALE JURISPRUDENȚEI CURȚII EUROPENE V. MOLDOVA (EXTRASE)

CHESTIUNI CU PRIVIRE LA INADMISIBILITATE

Regula celor 6 luni (prescripția dreptului la acțiune)

Revizuirea este un act instantaneu comparativ cu neexecutarea care este un act continuu

49. Curtea amintește că „**casarea unei hotărâri irevocabile este un act instantaneu, care nu creează o situație continuă, chiar dacă ea determină redeschiderea procedurilor**” (*Frunze*). Casarea hotărârii irevocabile în această cauză a avut loc la Perioada de șase luni a început să curgă de la acea dată, în timp ce reclamantul a prezentat această pretenție cinci ani mai târziu (*Daniliuc*, § 25).

Calculul termenului de prescripție la acțiuni în cazul pretențiilor cu privire la executarea tardivă începe odată cu ziua finalizării executării

50. Guvernul a prezentat documente ce confirmă că hotărârile judecătorești definitive pronunțate în favoarea reclamantilor au fost executate integral. ...Curtea menționează de la început că reclamantii s-au plîns doar asupra unui singur aspect și anume precum că hotărârile judecătorești definitive pronunțate în favoarea lor **nu au fost executate**. Dinșii nu s-au plîns cu privire la lipsa compensației pentru **executarea tardivă**. Curtea în prezenta cauză nu consideră necesar, să se pronunțe dacă cererile sunt abuzive, deoarece este evident faptul că toți reclamantii au omis să respecte termenul de 6 luni prevăzut de art. 35 § 1 din Convenție (*Șumilă și alții* (dec.))

Statutul de victimă

Executarea unei hotărâri între timp nu eliberează reclamantul de statutul de victimă dacă violarea nu a fost recunoscută în substanță

51. Curtea reiterează că ține în primul rând de autoritățile naționale să repare orice pretinsă violare a Convenției. În lumina acestei obligații continue de a repara violările, chestiunea dacă reclamantul poate sau nu pretinde că este victimă a unei pretinse violări este relevantă la toate etapele procedurilor inițiate conform Convenției (*E. c. Austriei*).... Curtea notează în continuare că **o decizie sau o măsură favorabilă reclamantului nu este în principiu suficientă pentru a-l lipsi de statutul său de „victimă”, decât dacă autoritățile naționale au recunoscut, expres sau în substanță, violarea și au oferit o redresare pentru violarea Convenției** (a se vedea, ca exemplu, *Amuur v. Franței* § 36, și *Dalban c. României*, § 44,). ... Revenind la faptele acestei cauze, în conformitate cu informația prezentată de Guvern și confirmată de reclamant, autoritățile au plătit reclamantului banii alocați prin hotărârea din Totuși, plata, **care a fost efectuată doar după ce această cerere a fost comunicată Guvernului, nu a fost urmată de nici o recunoaștere a pretinselor violări**. Mai mult, Curtea observă că, în ceea ce privește evacuarea locatarilor din apartamente ..., hotărârea din ... nu a fost executată pînă la ..., iar în ceea ce privește apartamentul nr. ..., ea încă nu era executată la data adoptării acestei hotărâri. ... În aceste circumstanțe, Curtea consideră că **reclamantul poate pretinde că este victimă a unei violări** a Articolului 6 § 1 al Convenției și a Articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție (*Prodan*, §§ 46-49).

La acordarea de satisfacții echitabile autoritățile sunt obligate să compenseze și prejudiciul moral

52. ...Mai mult, în pofida cererii exprese a reclamantului **de a i se acorda compensații pentru prejudiciu și pentru efectele inflației asupra sumelor acordate lui, instanțele**

judecătorești au respins orice astfel de compensare Compensațiile acordate pentru efectul inflației asupra valorii primei sume acordate au reprezentat doar o reparare parțială a prejudiciului material, **iar pentru prejudiciul moral cauzat reclamantului nu i s-a acordat nimic**. ... În aceste circumstanțe, Curtea consideră că reclamantul nu și-a pierdut statutul său de victimă a unei încălcări a drepturilor sale garantate de Convenție. (*Clionov*, § 24).

Neepuizarea remediilor

Contestarea inacțiunilor executorului judecătoresc nu va constitui o cale eficientă de remediere a neexecutării

53. ...un recurs împotriva refuzului executorului judecătoresc de a acționa nu ar fi servit interesului reclamantului de a obține executarea hotărârii judecătorești în favoarea sa. Mai mult, chiar dacă presupunem că reclamantul ar fi depus recurs împotriva actelor executorului judecătoresc și ar fi obținut o hotărâre care să confirme că neexecutarea a fost ilegală conform dreptului național, **o astfel de acțiune nu ar fi obținut nimic nou, singura consecință fiind eliberarea unui alt titlu executoriu care ar permite executorului judecătoresc să continue executarea hotărârii** din Prin urmare, Curtea conchide că o astfel de acțiune ar fi fost inefectivă și că cererea nu poate fi respinsă pentru neepuizarea căii de recurs ... (*Jasiuniene c. Lituanienei* (dec.)) (*Popov*, § 32).

Atunci când un titlu privește o obligație de executare din partea unui privat, în contrast cu o autoritate sau o întreprindere de stat, reclamantul este obligat să epuizeze remediile

54. Curtea observă că litigiul reclamantilor cu compania s-a sfârșit cu hotărârile definitive ale Judecătoriei sectorului Botanica la 16 octombrie 1998, 28 septembrie și 8 octombrie 1999. Procedurile de executare inițiate în urma acestor hotărâri **au fost încetate prin încheierea executorului judecătoresc la 28 mai 2001**. Este adevărat că „unei persoane care a obținut o hotărâre judecătorească executorie împotriva statului, ca urmare a soluționării litigiului în favoarea sa, nu i se poate cere să recurgă la proceduri de executare pentru a obține executarea acesteia” (*Koltsov c. Rusiei*, § 16; *Petrushko c. Rusiei*, § 18, și *Metaxas c. Greciei*, § 19). Totuși, **deoarece debitor în această cauză a fost o companie privată, și nu un organ de stat, reclamantii au fost obligați să recurgă la procedura prevăzută de articolul 426 al Codului de procedură civilă**. (*Nenașeva și alții* (dec.))

Caracterul vădit nefondat

O perioadă de 10 luni de zile de neexecutare în lipsa diligenței din partea reclamantului de a cere executarea nu constituie o perioadă excesivă de neexecutare

55. În ceea ce privește pretenția privind neexecutarea hotărârii judecătorești din ... iunie 2001, Curtea notează că această hotărâre a fost casată în mai 2002 ca urmare a procedurilor de revizuire. Având în vedere jurisprudența sa cu privire la această chestiune (a se vedea, printre altele, *Timofeyev c. Rusiei*, § 37) și faptul că perioada de neexecutare a durat doar aproximativ zece luni, Curtea nu poate considera această perioadă drept excesiv de îndelungată. Mai mult, reclamantul **nu a indicat vreun factor care ar putea fi considerat ca cerând o diligență specială și o executare mai rapidă**. Prin urmare, Curtea constată că această pretenție nu relevă vreo aparență de încălcare a drepturilor și libertăților garantate de Articolul 6 al Convenției și Articolul 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție (a se vedea, printre altele, *Osoian* (dec.), nr. 31413/03, 28 februarie 2006) Prin urmare, această parte a cererii urmează a fi respinsă, ca fiind vădit nefondată, în temeiul Articolului 35 §§ 3 și 4 al Convenției (*Vacarenco*, § 16).

Lipsa diligenței din partea reclamantului plus o perioadă relativ scurtă de neexecutare și caracterul relativ nesemnificativ al cauzei

56. Curtea observă că reclamantul nu a indicat când titlul executoriu a fost transmis executorului judecătoresc, **acest lucru fiind un pas preliminar necesar executării unei**

hotărâri judecătorești. Ulterior, hotărârea judecătorească în cauză a constituit subiectul unui recurs în anulare depus de către Procurorul General la 23 iulie 2002, recurs care a fost admis două luni mai târziu, la 25 septembrie 2002. Prin urmare, chiar dacă hotărârea judecătorească ar fi fost executată după înaintarea de către Procurorul General a recursului în anulare, **perioada pe parcursul căreia ea a rămas neexecutată a fost, în opinia Curții, relativ scurtă.** Mai mult, **neexistând factori în această cauză care ar putea fi considerați că cer o diligență deosebită și o executare mai rapidă,** Curtea constată că aceste plângeri nu relevă nici o aparență a unei încălcări a drepturilor și libertăților garantate de Articolul 6 și articolul 1 al Protocolului nr. 1 (a se vedea, spre exemplu, *Grishchenko c. Rusiei* (dec.)) (*Lupașcu Petru* (dec.)).

În anumite circumstanțe Statul nu poate efectiv să întreprindă anumite acțiuni în vederea executării unei hotărâri

57. Cu privire la neexecutare după 3 mai 2000, atunci când apartamentul a fost vândut unui terț, **autoritățile statului nu au putut efectiv să asigure executarea hotărârii** din 06 aprilie 1998 din momentul în care debitorul nu a avut nici un bun și a fost plecat peste hotare (*Tanasenco* (dec)).

Omisiunea reclamantului de a întreprinde acțiuni inevitabile realizării dreptului său determină lipsa responsabilității statului

58. Curtea notează că titlul executoriu a fost returnat, fără punerea în aplicare și la 31 octombrie 2002, reclamantul a încheiat un contract pentru transferul datoriei de la debitorul său inițial către un terț. În absența oricărui comentariu din partea reclamantului în ceea ce privește observațiile Guvernului precum că ar fi existat dovezi cu privire la oricare încercare de a colecta datoriile de la terțul respectiv, Curtea urmează să asume faptul că o astfel de încercare nu a avut loc. Prin urmare, Curtea consideră că fiind dovedită omisiunea reclamantului de a colecta datoriile și care este imputabilă reclamantului însuși propriu și prin urmare o astfel de acțiune nu este imputabilă statului (*Pojarnița-Med* (dec)).

Abuz de drept

59. Curtea reamintește că, potrivit Regulii 47 § 6 al Regulamentului Curții, reclamantii trebuie să informeze Curtea despre toate faptele relevante privitor la examinarea cererii. În continuare, Curtea reamintește că o cerere poate fi respinsă ca abuzivă, în temeiul Articolului 35 § 3 al Convenției, printre altele, **dacă aceasta a fost bazată cu bună știință pe fapte false** (*Varbanov c. Bulgariei*, § 36, ECHR 2000-X; *Popov (nr. 1)*, § 48, ...). **Informația incompletă și care, prin urmare, induce în eroare, poate, de asemenea, să reprezinte un abuz de dreptul de a sesiza Curtea, în special, dacă informația respectivă se referă la esența cauzei și nu este oferită o explicație suficientă pentru omisiunea de a dezvălui această informație** (*Hadrabova c. Cehiei* (dec.)). În circumstanțele acestei cauze, reclamantii, **care au fost reprezentați de un jurist în procedurile în fața Curții, nu au prezentat vreo explicație plauzibilă pentru omisiunea de a informa Curtea despre faptul că au inițiat proceduri pentru compensarea sumelor acordate prin hotărârea din 9 octombrie 2002 și au omis să informeze Curtea că, în august 2007, le-au fost deja plătite compensații pentru executarea întârziată a acestei hotărâri.** Luând în considerație **importanța acestei informații pentru examinarea adecvată a cauzei,** Curtea constată că comportamentul reclamantilor a fost contrar scopului dreptului de a sesiza Curtea cu o cerere individuală, garantat de Articolul 34 al Convenției (*Lozinschi și Rujavnița* (dec.))

APLICABILITATEA ARTICOLULUI 6 § 1

60. Articolul 6 § 1 al Convenției, în partea relevantă, prevede:

„Orice persoană are dreptul la judecarea ... în termen rezonabil, de către o instanță ... care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații penale îndreptate împotriva sa.”

Considerațiuni preliminare

Articolul 6 se aplică sub două aspecte (i) civil și (ii) penal.

61. ... cerințele inerente conceptului de „proces echitabil” nu sunt obligatoriu similare în cauzele cu privire la determinarea drepturilor și obligațiilor cu caracter civil (n.a. *cauze civile*) precum sunt acestea în cauzele cu privire la determinarea unei acuzații penale (n.a. *cauze penale*) (*Dombo Beheer B.V. c. Olandei*, § 32).

Aplicabilitatea în materia executării

62. Articolul 6 § 1 asigură oricărei persoane dreptul de a înainta orice pretenție cu privire la drepturile și obligațiile sale cu caracter civil în fața unei instanțe judecătorești sau tribunal; în acest fel el cuprinde „dreptul la o instanță”, din care dreptul de acces, adică dreptul de a institui proceduri în fața instanțelor judecătorești în litigii civile, constituie un aspect. **Totuși, acest drept ar fi iluzoriu dacă sistemul de drept al unui Stat Contractant ar permite ca o hotărîre judecătorească irevocabilă și obligatorie să rămînă neexecutată în detrimentul unei părți.** Ar fi de neconceput ca Articolul 6 § 1 să descrie în detaliu garanțiile procedurale oferite părților aflate în litigiu – proceduri care sunt echitabile, publice și prompte – fără a proteja executarea hotărîrilor judecătorești; a interpreta articolul 6 ca referindu-se în exclusivitate la accesul la o instanță și îndeplinirea procedurilor ar putea duce la situații incompatibile cu principiul preeminenței dreptului, pe care Statele Contractante și-au asumat angajamentul să-l respecte atunci cînd au ratificat Convenția. **Executarea unei hotărîri pronunțate de orice instanță trebuie, prin urmare, privită ca o parte integrantă a „procesului” în sensul Articolului 6** (*Hornsby c. Greciei*, § 40; *Prodan*, § 52).

Aplicabilitatea în privința funcționarilor publici

63. Curtea notează că, în această cauză, conform legislației naționale, **reclamantul a avut acces la o instanță judecătorească în ceea ce privește litigiul său cu consiliul local.** Prin urmare, articolul 6 este aplicabil (a se vedea, pentru o descriere a principiilor relevante, *Vilho Eskelinen și alții c. Finlandei*, § 62) (*Botnari*, § 18).

NEEXECUTAREA / EXECUTAREA TARDIVĂ

Statul trebuie să-și organizeze un sistem de executare care să asigure o executare efectivă

64. Curtea nu este chemată să examineze faptul dacă ordinea juridică internă a statului poate să asigure executarea hotărîrilor pronunțate de către instanțele judecătorești. Într-adevăr, fiecare **stat trebuie să asigure funcționarea unor instrumente juridice care să fie adecvate și suficiente pentru a asigura executarea obligațiilor pozitive care revin statului** (*Ruianu c. României*, § 66). Unica sarcină a Curții este de a examina dacă măsurile aplicate de către autoritățile moldovenești în această cauză au fost adecvate și suficiente. **În cauze ca aceasta, în care se cer acțiuni de la un debitor persoană privată, statul, în calitate de posesor al forței publice, trebuie să acționeze diligent pentru a asista creditorul în executarea hotărîrii judecătorești** (*Fociac v. României*, § 70) (*Cebotari și alții*, § 40).

Lipsa fondurilor sau surselor financiare nu constituie o scuză pentru neexecutare

65. O autoritate de stat **nu poate să invoce lipsa fondurilor și a spațiului locativ alternativ ca scuză pentru neexecutarea unei hotărâri**. Firește, o întârziere în executarea unei hotărâri ar putea fi justificată de circumstanțe speciale. Dar **întârzierea nu poate fi astfel, încât să prejudicieze esența dreptului protejat** conform Articolului 6 § 1 al Convenției (*Immobiliare Saffi c. Italiei*, § 74; *Prodan*, § 53)

Statul nu poate impune creditorului executării sarcini de ordin financiar pentru a-și asigura executarea

66. Existența unei hotărâri irevocabile și executorii pronunțată în favoarea reclamantilor demonstrează faptul că litigiul lor era meritoriu. În consecință, **impunerea obligației de a plăti cheltuielile pentru a asigura executarea hotărârii constituie o restricție de natură pur financiară și, prin urmare, cere o verificare deosebit de riguroasă prin prisma intereselor justiției** (*Podbielski and PPU Polpure c. Poloniei*, § 65). ... Curtea reiterează că executarea obligației de a asigura efectiv drepturile garantate de articolul 6 § 1 al Convenției **nu înseamnă pur și simplu abținerea de la ingerință, ci poate cere statului luarea diferitor forme de acțiuni pozitive** (*Kreuz c. Poloniei*, § 59). Curtea consideră că, **prin transferul către reclamantii a responsabilității de a suporta o parte din costurile procedurilor de executare, statul a încercat să se eschiveze de la obligația sa pozitivă de a organiza un sistem de executare a hotărârilor judecătorești care să fie efectiv atât în drept, cât și în practică** (*Apostol c. Georgiei*, § 64) (*Cebotari și alții*, §§ 45 - 47).

O întârziere a executării poate fi justificată doar în circumstanțe speciale

67. ...o întârziere în executarea unei hotărâri judecătorești **poate fi justificată în anumite circumstanțe** (*Burdov c. Rusiei*, § 35; *Josan*, § 18).

Evacuarea altor persoane din apartamente

68. În această cauză, reclamantul nu trebuia împiedicat să beneficieze de succesul obținut în urma litigiului, care la început s-a referit la **evacuarea locatarilor din toate apartamentele** iar, ulterior **la plata valorii de piață a apartamentelor** ... și evacuarea locatarilor din apartamentul ... (*Prodan*, § 53).

Executare parțială se exclude din calculul perioadei de neexecutare

69. Curtea notează că hotărârea judecătorească **a fost parțial executată** în anul 2000 și, prin urmare, **Instanța nu poate conchide** că, între ... 1998 și executarea parțială în anul 2000, Statul nu și-a onorat obligațiile de a întreprinde măsuri pentru executarea hotărârii (*Istrate*, § 41).

Recunoașterea violării nu înlătură obligația de compensare a prejudiciilor materiale

70. În lumina circumstanțelor prezentei cauze, Curtea nu este convinsă că despăgubirea oferită de Guvern va „**înlătura încălcarea și va acorda despăgubiri pentru prejudiciul cauzat, într-un așa mod, încât să se restabilească, în măsura posibilităților, situația existentă înaintea încălcării**”. În special, Curtea constată că, recunoscând că a existat o încălcare a Articolelor 6 § 1 și 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție, **Guvernul a propus doar despăgubiri pentru compensarea prejudiciului moral și cu titlu de costuri și cheltuieli**. În ceea ce privește executarea hotărârii din ... 2001, Guvernul **nu a propus nici o soluție rezonabilă**. Prin urmare, Curtea consideră, că respectarea drepturilor omului, astfel cum sunt definite în Convenție și protocoalele sale impune Curtea să continue examinarea cauzei (*Panov*, § 19)

Neexecutarea unor hotărâri poate genera o altă violare decât cea a dreptului la un proces echitabil

71. În această cauză, Curtea notează că instanțele judecătorești naționale au admis pretențiile reclamantilor și au dispus înregistrarea Bisericii. Procedând astfel, ele au respins în mod expres toate argumentele înaintate de Guvern împotriva înregistrării. Mai mult, ele au respins de trei ori cererile autorităților de redeschidere a procedurilor. În continuare, Curtea notează că organul

responsabil de executare a insistat continuu asupra executării hotărârii judecătorești, în pofida pretensei imposibilități de a înregistra Biserica reclamantă pe motiv de neprezentare a documentelor necesare... Reclamanții au pretins că executarea întârziată a hotărârii judecătorești în favoarea lor din ... a încălcat drepturile lor garantate de Articolul 6 § 1 al Convenției. **Ținând cont de constatarea violării Articolului 9, Curtea consideră că nu este necesar de a examina această pretenție, deoarece aceasta, în esență, se referă la aceeași chestiune principală - neînregistrarea Bisericii (Biserica Adevărat Ortodoxă din Moldova și Alții, §§ 35 și 42, 43).**

72. În această cauză, este clar că **comportamentul autorităților naționale în cadrul procedurii de executare privind dreptul la custodie constituie substanța pretenției formulate de către reclamant în temeiul Articolului 8 al Convenției**, care nu include doar cerințele procedurale inerente, dar este de asemenea, asociat cu scopul mai larg de a asigura respectarea corespunzătoare, printre altele, a vieții sale de familie (*Sylvester c. Austriei*). Potrivit Curții, circumstanțele cauzei nu cer examinarea respectării Articolului 6 § 1 al Convenției... Prin urmare, avînd în vedere constatarea sa privind violarea Articolului 8 al Convenției, Curtea **constată că nu este necesar de a examina separat pretențiile reclamantului formulate în temeiul articolului 6 al Convenției** (*Bordeianu*, §§ 97-98)

Imunitatea debitorului executării nu constituie o scuză pentru neexecutare

73. ... În cazul de față, Curtea notează că reclamantul s-a conformat cerințelor Codului de procedură civilă ... prin obținerea unui titlu executoriu, solicitînd executorului judecătoresc executarea. Pe de altă parte, Curții nu i-a fost prezentată vreo probă că **autoritățile de executare au întreprins careva pași pentru a executa hotărîrea**. Curtea nu este convinsă de **argumentul Guvernului precum că debitorul G.T., care în perioada de neexecutare a fost deputat în Parlament, Guvernator al Găgăuziei și membru din oficiu al Guvernului Republicii Moldova, nu a putut să fie localizat de instituțiile de executare**. Din aceste motive, Curtea constată că neexecutarea hotărîrii din 12 iunie 2001 constituie o încălcare a Articolului 6 § 1 și Articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție (*Deceev*, § 26).

Noțiuni principale

termen rezonabil

Aprecierea termenului rezonabil

74. Curtea trebuie să examineze dacă durata procedurilor de executare, în care reclamantul a fost parte, a depășit condiția „**termenului rezonabil**” garantată de Articolul 6 § 1 (*mutatis mutandis* hotărîrile *Di Pede c. Italiei* și *Zappia c. Italiei* §§ 20-24 și, respectiv, §§ 16-20). În acest sens, Curtea reamintește că rezonabilitatea duratei procedurilor trebuie evaluată în lumina circumstanțelor cauzei, cu referire la criteriile stabilite în jurisprudența sa, în special, (i) **complexitatea cauzei**, (ii) **comportamentul reclamantului** și (iii) al **autorităților care examinează cauza** (*Kormacheva c. Rusiei*, § 51; *Josan*, § 18).

...

75. Pentru a putea examina exigența respectării **termenului rezonabil în materia executării**, Curtea ia în considerație **complexitatea procedurii, comportamentul părților**, precum și **obiectul deciziei care urmează a fi executată** (*Raylyan c. Rusiei*, § 31, *Norma SRL*, § 25).

dies a quo

Expedierea titlului executoriu către Departamentul de executare

76. ...perioada (n.a. de apreciere a „termenului rezonabil”) care urmează a fi luată în considerație va începe, potrivit legislației Republicii Moldova, la data **la care reclamantul a solicitat oficial executarea hotărîrii judecătorești pronunțate în favoarea sa**. Deoarece reclamantul nu a prezentat o astfel de informație, Curtea va considera că această dată este ..., cînd **titlul executoriu a fost expedit Departamentului de Executare** ... (*Josan*, § 19)

*dies ad quern*Data anulării, casării sau revizuirii hotărîrii definitive

77. Sfirșitul perioadei (n.a. de apreciere a „termenului rezonabil”) urmează a fi considerat ..., cînd hotărîrea judecătorească pronunțată în favoarea reclamantului a **fost casată de Curtea Supremă de Justiție**. Prin urmare, procedurile de executare au durat patru luni și zece zile (*Josan*, § 19).

*Miza (importanța) pentru reclamant*Litigii cu privire la drepturile salariale constituie o prioritate

78. Curtea a constatat în mod repetat că procedurile privind reintegrarea în serviciu sunt de o „**importanță crucială**” pentru reclamanți și că, **de fapt, ele trebuie examinate cu „promptitudine”** (*Guzicka c. Poloniei*, § 30); această cerință este consolidată suplimentar în țările în care dreptul intern prevede că toate cauzele de acest gen trebuie soluționate cu o promptitudine deosebită (*Borgese c. Italiei*, § 18). **Aceasta este mai cu seamă relevant atunci cînd o hotărîre judecătorească a fost deja adoptată și autoritățile trebuie doar să o execute.** Curtea notează că dificultățile specifice la care persoana este supusă cînd este privată în mod nejustificat de salariu, chiar pentru o perioadă scurtă de timp, au fost luate în considerație de către legislatorul național în Articolul 256 al Codului de procedură civilă ..., care face ca hotărîrile judecătorești privind reintegrarea în serviciu și plata unei părți a salariului să devină executorii imediat (*Ungureanu*, § 26; *Bulava*, § 33)

*Aspecte procesuale*Executarea după comunicarea cazului Guvernului nu absolvă de răspundere

79. ...Curtea, de asemenea, notează că aceasta (n.a. „hotărîrea judecătorească”) a fost executată **doar după ce această cerere a fost comunicată** Guvernului (*Prodan*, § 54).

Contestarea actelor executorului judecătoresc

80. ...reclamantul nu se plînge de actele executorului judecătoresc, ci de refuzul autorităților locale de a îndeplini indicațiile instanței și ale executorului judecătoresc. Mai mult, Curtea **notează că executorul judecătoresc a avut un rol foarte activ în încercările de a convinge Consiliul municipal să execute hotărîrea.** Prin urmare, un recurs împotriva refuzului executorului judecătoresc de a acționa nu ar fi servit interesului reclamantului de a obține executarea hotărîrii judecătorești în favoarea sa. Mai mult, chiar dacă s-ar presupune precum că reclamantul ar fi depus o contestație împotriva actelor executorului judecătoresc și ar fi obținut o hotărîre care să confirme că neexecutarea a fost ilegală potrivit dreptului național, o astfel de **acțiune nu ar fi obținut nimic nou, singura consecință fiind eliberarea unui alt titlu executoriu** care ar permite executorului judecătoresc să continue executarea hotărîrii din Prin urmare, Curtea conchide că o astfel de acțiune ar fi fost inefectivă ... (*Jasiuniene v. Lituaniei; Popov*, § 32).

Recalculări suplimentare a sumelor debitoare

81. Curtea observă că părțile au opinii diferite privitor la faptul dacă sau cînd anume hotărîrea din ... 2001 a fost executată pe deplin. Curtea observă că, în conformitate cu această hotărîre, Ministerul Afacerilor Interne a fost obligat să recalculeze pensia reclamantului, începînd de la ...1993 și pînă la data adoptării hotărîrii. De asemenea, se constată că în una dintre acțiunile depuse ulterior în instanță, reclamantul a cerut calcularea corectă a pensiei sale pentru aceeași perioadă și că instanța a admis parțial cererea dispunînd acordarea unei sume de bani în favoarea sa. Curtea consideră că, **dacă hotărîrea din ... 2001 ar fi fost executată pe deplin, după cum a susținut Guvernul, reclamantul ar fi obținut întreaga sumă datorată pentru perioada începînd cu ... 1993.** Cu toate acestea, **faptul că o instanță a trebuit să decidă acordarea unei sume suplimentare pentru aceeași perioadă și vizînd aceleași drepturi la pensie în 2004,**

confirmă faptul că reclamantul nu a obținut întreaga sa pensie înainte de hotărârea din 2004 (Fedotov, § 30).

Executarea în cazul reprezentanților/moștenitorilor

82. La examinarea duratei neexecutării hotărârii judecătorești definitive pronunțată în această cauză, Curtea notează că instanțele judecătorești naționale au dispus repartizarea unui lot de teren tatălui reclamantului De asemenea, Curtea observă **că reclamantul a acționat în calitate de reprezentant al tatălui său în fața autorităților naționale și, ulterior, a moștenit terenul acordat prin hotărârea Judecătoriei** Curtea reiterează că **procedurile de executare reprezintă a doua etapă a procedurilor civile și că drepturile civile declarate nu devin de fapt efective pînă la executarea hotărârii judecătorești definitive**. Dacă reclamantul și-a manifestat intenția să continue procedurile în calitate de moștenitor al unui „beneficiar” al unei creanțe obținute prin hotărârea judecătorească, el se poate plînge de întreaga durată a procedurilor de executare și, din acest motiv, perioada de neexecutare a hotărârii judecătorești definitive din ... trebuie să fie calculată de la acea dată (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Cocchiarella c. Italiei*, §§ 88 și 113). Prin urmare, perioada de neexecutare constituie cinci ani și șapte luni (*Rusu*, § 29).

Neinformarea corespunzătoare a reclamantului despre executare constituie o întârziere nejustificată a executării

83. Curtea consideră că decizia din 27 iulie 2004 ... **a reprezentat o executare formală a hotărârii din 9 iunie 2004**. Totuși, Curtea mai constată că, **în termeni practici, executarea s-a încheiat doar cînd reclamantul a fost informat despre această decizie și a avut, astfel, posibilitate să ceară înregistrarea dreptului său**. Într-adevăr, acesta a fost singurul scop al procedurilor judecătorești inițiate de către reclamant. Prin urmare, **Curtea va examina dacă reclamantul a fost informat la timp despre decizia de executare a hotărârii judecătorești**. ...Prin urmare, Curtea conchide că nu au existat motive relevante bazate pe fapte pentru întârzierea **în executarea în întregime a hotărârii prin informarea reclamantului despre decizia din 27 iulie 2004** și că **singura cauză a acestei întârzieri a fost neîndeplinirea corespunzătoare a funcțiilor sale de către diferite autorități de stat (Avram, §§ 25-29)**.

Executorii urmează să acționeze iar instanțele judecătorești urmează să efectueze un control riguros al procedurilor de executare

84. Curtea consideră că **omisiunea executorilor judecătorești de a acționa și omisiunea instanțelor judecătorești naționale de a exercita un control corespunzător asupra situației** au creat o incertitudine permanentă în ceea ce privește executarea hotărârii pronunțate în favoarea reclamantului și a plății datoriei față de el. În consecință, reclamantul trebuia să facă față acestei incertitudini o perioadă îndelungată de timp (*Cebotari și alții*, § 50 cu referință la *Fuklev c. Ucrainei*, § 92).

Executarea și revizuire

Proceduri de revizuire nu înlătură în mod automat obligația executării unei hotărâri definitive

85. Este adevărat că hotărârea din ...1997 a fost obiectul revizuirii care s-a finalizat cu decizia Curții de Apel din ... 2004 cu privire la redeschiderea procedurilor. Acest fapt, totuși, **nu pune la îndoială caracterul irevocabil al hotărârii din ... 1997** care a rămas neexecutată timp de aproape șapte ani, pînă la finalizarea procedurii de revizuire (*Popov*, § 55). ... La fel, nici faptul că, la ... 2004, Curtea de Apel a decis să redeschidă procedurile **nu justifică neexecutarea hotărârii înainte de această dată (Popov, § 63)**.

86. Curtea a constatat că **faptul casării unei hotărâri irevocabile nu exclude responsabilitatea statului pentru neexecutarea anterioară a hotărârii într-un termen rezonabil și, prin urmare, nu a fost pus la îndoială caracterul irevocabil al hotărârii în**

cauză. Deși, în lumina procedurii care a dus la casarea ei, natura irevocabilă a hotărârii poate trezi unele dubii, hotărârea a rămas executorie pînă în iunie 2002, ca și o hotărîre irevocabilă (*Istrati*, § 29).

Tergiversarea executării prin existența procedurilor de revizuire nu este o scuză pentru neexecutare îndelungată

87. ... Curtea notează că dosarul nu conține niciun element care i-ar permite să ajungă la o concluzie diferită în speță. În special, se consideră ca fiind irelevant, în scopul de a stabili caracterul rezonabil al duratei procedurii de executare, faptul că o cale de atac extraordinară a fost utilizată pentru a contesta hotărîrea finală. **Astfel de căi de atac, în afară de circumstanțe cu adevărat excepționale care nu par a fi aplicabile în cazul de față, sunt prin sine contrare Convenției** (*Deliuchin*, § 28).

Executarea nu poate fi suspendată datorită unei cereri de revizuire

88. Guvernul a invocat lipsa statutului de victimă al companiei reclamante. S-a menționat că la momentul depunerii cererii la Curte, procedura de executare a hotărîrii judecătorești ... era **suspendată din motivul inițierii acțiunii civile de către Procurorul General**. În opinia Guvernului, compania reclamantă nu dispunea la momentul depunerii cererii de o hotărîre judecătorească definitivă pronunțată în favoarea sa, ținînd cont de faptul că acțiunea înaintată de Procurorul General **era pe rolul instanțelor**. ... Curtea constată că hotărîrea din ... 2008 a devenit definitivă la ...2008 și a fost executată la ... 2009. Astfel, perioada de neexecutare constituie Curtea nu poate admite argumentul Guvernului în conformitate cu care perioada de ... executarea hotărîrii judecătorești ... a fost suspendată nu urmează a fi luată în considerație. În consecință, **suspendarea respectivă a avut loc urmare a inițierii de către Procurorul General a unei acțiuni cu privire la nulitatea contractului** Cu toate acestea, Curtea Supremă de Justiție, ... a constatat că această acțiune era împotriva principiului autorității lucrului judecat și a respins-o. Curtea constată **că acțiunea Procurorului General era sortită unui eșec. Un efect al acestei acțiuni a fost suspendarea executării hotărîrii judecătorești** din ...2008. Ținînd cont de cele expuse, Curtea constată **că Guvernul nu se poate baza pe suspendarea executării hotărîrii judecătorești pentru ași exonera responsabilitatea sa urmare a neexecutării îndelungate a hotărîrii judecătorești** din ... 2008 (*mutatis mutandis*, *Abramiuc c. României*, § 88; *Norma SRL*, § 28).

Executarea și alte suspendări

Executarea unei hotărîri definitive nu poate fi suspendată chiar și la existența unor alte procese paralele

89. Curtea notează că hotărîrea judecătorească a rămas neexecutată timp de șapte ani și zece luni. De asemenea, ea notează că instanțele de judecată au suspendat executarea pentru o perioadă totală de cincisprezece luni. Prin urmare, rezultă că, chiar excluzînd perioadele pe parcursul cărora executarea a fost suspendată de o instanță de judecată, autoritățile au executat hotărîrea judecătorească după mai mulți ani, **întîrziere care nu poate fi justificată de formalități**. Mai mult, Curtea observă că prima suspendare a executării a fost dispusă în anul 2003, adică peste aproape cinci ani după ce hotărîrea judecătorească a devenit executorie. Nu s-a oferit nicio explicație pentru această întîrziere (*Lipatnikova și Rudic*, § 27).

Executarea și erori judiciare

Neexecutarea și erori judiciare ori neexecutarea la existența unor hotărîri judecătorești contradictorii

90. Curtea notează că, în această cauză, reclamantul are o hotărîre judecătorească definitivă pe care autoritățile nu au executat-o. Motivul neexecutării este „inexistența” debitorului și a bunurilor sale. Totuși, este clar că această inexistență a rezultat ... (dintr-o altă) hotărîre

judecătorească din ..., prin care a fost anulată constituirea întreprinderii V. ... Totuși, acest lucru, în esență, **a rezultat din diferitele hotărâri judecătorești pronunțate în această cauză**. Prin urmare, întreprinderea V. nu mai există, ea nu mai are bunuri, iar hotărârea judecătorească pronunțată în favoarea reclamantului nu poate fi executată. Curtea conchide că **imposibilitatea de a executa hotărârea judecătorească este direct imputabilă statului** (*Banca Vias*, §§ 35 și 38).

Executarea și modificarea legislației

Modificarea ulterioară a legislației nu poate influența procesul de executare

91. În această speță, Curtea notează că hotărârea din 17 aprilie 2003 în favoarea reclamantului a devenit definitivă la 8 iulie 2003..., și a fost revizuită la 25 octombrie 2004 Având în vedere considerentele de mai sus (n.a. „inadmisibilitatea acestui capăt de plîngere”), Curtea nu este obligată să se pronunțe în acest caz, cu privire la justificarea unei astfel de revizuirii. Cert este faptul este că hotărârea din 17 aprilie 2003 nu a fost niciodată executată.... **Curtea a remarcat că executarea hotărârii judecătorești s-a bazat pe legislația Republicii Moldova**. Într-adevăr, legile în vigoare la momentul evenimentelor, nu a permis importul mașinii reclamantului și nu a fost nici o dispoziție legală care să prevadă metoda de calcul al tarifelor pentru vehiculele cu mai mult de zece ani. ...Cu toate acestea, Curtea a constatat că Parlamentul Republicii Moldova a adoptat trei legi în anul 2003, dintr-un singur articol fiecare, care prin derogare permitea persoanelor fizice și instituțiilor publice, de a importa autoturisme mai vechi de zece ani. Aceste legi au fost adoptate în același timp cu evenimentele avute loc în prezenta speță. **Adoptarea legilor de modificare a permis derogări de la importul de autoturisme mai vechi de zece ani în anumite cazuri specifice care a fost o practică obișnuită în timp...** Cu toate acestea, Curtea notează că Guvernul nu a **menționat nici o inițiativă din partea autorităților de a pune în aplicare hotărârea judecătorească care a satisfăcut pretențiile reclamantului**. În schimb, Procurorul General a ales să își exercite dreptul său de a introduce o acțiune în anulare pentru a contesta hotărârea definitivă în favoarea reclamantului (*Mistreanu*, §§ 35-37).

Unde debitorul este Statul

Exonerarea de la formalități cu privire la inițierea procedurilor de executare forțată

92. ...nu este oportun de a solicita de la un individ, care a obținut o creanță împotriva Statului să inițieze o procedură judiciară care ar fi avea în consecință o procedură forțată de executare pentru a obține compensații (*Metaxas c. Greciei*, § 19; *Akashev c. Rusiei*, § 21; *Norma SRL*, § 26).

Responsabilitatea Statului pentru întreprinderi de stat - debitori ai executării

93. În lumina delegării unor funcții ale statului către M. ... și a unui control semnificativ asupra bunurilor lui M. ..., Curtea consideră **că statul este responsabil pentru orice datorie a lui M.** (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Mykhaylenky și alții c. Ucrainei*, §§ 41-46). Prin urmare, titlul executoriu în favoarea reclamantului poate fi considerat ca eliberat împotriva statului însuși (*Cooperativa Agricolă Slobozia-Hanesei*, § 19).

94. Curtea notează că, în această cauză, INVV a fost formal declarat independent față de stat și responsabil de propria sa activitate economică. Totuși, Curtea, de asemenea, notează că INVV primea o finanțare substanțială direct de la bugetul de stat ... Mai mult, autoritățile de stat dețineau controlul direct asupra conducerii INVV, după cum prevedea hotărârea Guvernului din 20 ianuarie 2004 ... și erau implicate în diferite decizii luate în privința INVV ...Având în vedere finanțarea directă de la bugetul de stat și controlul larg al autorităților asupra activității INVV, Curtea consideră că statul urmează a fi declarat responsabil pentru orice datorii ale INVV (*Cooperativa Agricolă Slobozia-Hanesei*, § 19; *Mykhaylenky și alții c. Ucrainei*, §§ 41-46).

Astfel, **titlul executoriu în favoarea reclamantului poate fi considerat ca fiind eliberat împotriva statului însuși** (*Clionov*, §§ 28, 29).

95. ...În opinia Curții, **Statul este responsabil pentru acțiunile și omisiunile acestor două entități**, deoarece una dintre ele este un **minister**, iar cealaltă o **întreprindere de stat**. Cu privire la ultima, Curtea, menționează că Guvernul nu a demonstrat că aceasta beneficiază de o **independență instituțională și operațională** suficientă față de Stat, proprietar al acesteia, motiv pentru care Statul ar putea fi exonerat de responsabilitatea în sensul Convenției față de acțiunile și omisiunile acesteia (*Norma SRL*, § 27).

Unde debitorul este un privat

Întinderea responsabilității statului pentru litigii sau datorii între privați

96. ...responsabilitatea statului pentru executarea unei hotărâri judecătorești pronunțate împotriva unei companii private nu se extinde mai departe decât pînă la implicarea organelor de stat în procedurile de executare (*Shestakov c. Rusiei* (dec.); *Grițco* (dec.)).

Insolvabilitatea debitorului privat și omisiunea autorităților

97. ...executarea unei hotărâri judecătorești ... trebuie privită ca o parte integrantă a „procesului” în sensul Articolului 6 ... dar însă aceasta nu înseamnă că un stat poate fi găsit responsabil de neexecutarea unei hotărâri judecătorești din cauza insolvabilității debitorului. Totuși, atunci cînd autoritățile sunt **obligate să acționeze pentru executarea unei hotărâri judecătorești și nu o fac**, inacțiunea lor poate **angaja responsabilitatea statului** în temeiul Articolului 6 § 1 al Convenției (*Istrate*, § 39)

Statul poate răspunde pentru o datorie neexecutată de către un privat dacă nu depus o diligență întru asigurarea executării

98. Curtea reamintește că, potrivit practicii sale, „*nerecuperarea unei datorii, din cauză că debitorul nu posedă bunuri, nu poate fi imputată statului pîrît, decât și în măsura în care această omisiune este imputabilă autorităților naționale*” (a se vedea, printre altele, *Poláčik c. Slovaciei*, § 64). Totuși, în prezenta cauză, **problema nu era în lipsa de bunuri a debitorului**, deoarece V. dispunea de un imobil care putea fi folosit pentru executarea hotărârii. **Într-adevăr, atunci cînd executorul a decis să întreprindă acțiuni concrete în vederea executării hotărârii, el a putut să o facă** Guvernul nu a explicat omisiunea autorităților de a întreprinde asemenea acțiuni mai devreme (*Mazepa*, § 37).

DURATA PROCEDURILOR

Considerațiuni generale

Statul trebuie să-și organizeze sistemul judiciar în așa fel încît să garanteze o durată rezonabilă a procedurilor

99. În ceea ce privește conduita autorităților judiciare, Curtea reiterează teza că **este în sarcina Statelor Contractante la Convenție să organizeze propriile sale sisteme de drept în așa măsură încît instanțele de judecată să poată garanta fiecărei persoane dreptul la soluționarea într-un termen rezonabil a pretențiilor și obligațiilor sale de natură civilă**. (*Frydlender c. Franței*, § 45). **Modalitatea în care Statul instituie mecanisme pentru a se conforma acestei condiții** – fie prin majorarea numărului judecătorilor, fie prin instituirea termenelor sau instrucțiunilor stricte, fie prin alte metode – **rămîne la discreția Statului**. Dacă Statul admite continuarea procedurilor peste „termenul rezonabil” prescris de Articolul 6 din Convenție, fără a efectua anumite acțiuni pentru urgentarea lor, Statul va fi responsabil pentru tergiversare produsă (*Price și Lowe c. Regatului Unit*, § 23) (*Deservire SRL*, § 44).

Criteria de apreciere a rezonabilității

100. ...rezonabilitatea duratei procedurilor trebuie evaluată în lumina circumstanțelor cauzei, ținând cont de criteriile stabilite în jurisprudența sa, în special, **complexitatea cauzei, comportamentul reclamantului și al autorităților relevante și importanța cauzei pentru reclamant** (*Mazepa*, § 42, *Holomiov*, § 137 cu referințe).

Proceduri penale

Aprecierea începutului perioadei

Începutul (dies a quo)

101. În procese “penale”, “termenul rezonabil” stipulate de Articolul 6 § 1 „în mod necesar începe la ziua când o persoană a fost acuzat” (a se vedea hotărîrea *Neumeister*, § 18). Deci, „termenul rezonabil” poate în anumite cauze „ să înceapă a curge de la o dată anterior sesizării unei instanțe de fond, sau a unui „tribunal” competent să se pronunțe asupra ... acuzațiilor penale (a se vedea hotărîrea *Golder*, § 32). Hotărîrile *Wemhoff* și *Neumeister* și după aceasta *Ringeisen* au luat drept data decisivă atunci când persoană a fost arestată/reținută, momentul când o persoană a fost oficial informată că ar putea fi urmărită penal și momentul când investigații preliminare au început (*Deweert c. Belgiei*, § 42).

Complexitatea

Deși o cauză penală poate fi complexă, aceasta nu poate tempera inactivitatea instanțelor

102. În ceea ce privește complexitatea cauzei, Curtea notează că procedurile în cauză s-au referit la mai multe fapte de fraudă și o acuzație de complicitate în dare de mită, care au necesitat audierea victimelor și a martorilor. Mai mult, în proceduri mai era un co-inculpat, care a fost acuzat împreună cu reclamantul de complicitate în dare de mită. Totuși, Curtea **observă că, pe parcursul judecării cauzei, între 23 mai 2002 și 11 ianuarie 2006** (dată la care Guvernul a trimis Curții o copie a dosarului penal), **au fost audiate doar patru persoane**. De asemenea, trebuie notat faptul că, Curtea Supremă de Justiție și Consiliul Superior al Magistraturii au solicitat instanței de judecată să grăbească examinarea cauzei ... (*Holomiov*, § 138)

Comportamentul părților

Deși la prima vedere un comportament inadecvat al reclamantului trezește îndoieli, totuși este necesar să fie luată în considerație comportamentul reclamantului pe întreaga durată a procesului

103. Cererile reclamantului au fost considerate de două ori de către instanța de judecată ca împiedicînd examinarea cauzei sale. **Totuși, nu există nici un indiciu că, în timpul celorlalte perioade ale procesului, comportamentul reclamantului ar putea fi considerat într-un fel obstructiv** ... În concluzie, Curtea consideră că, deși reclamantul poate fi considerat responsabil pentru perioadele semnificative de întârziere pe parcursul primei părți a procedurilor (pînă la 23 iunie 2003), **comportamentul său de după acea dată se pare că nu a contribuit substanțial la durata procedurilor** (*Holomiov*, § 140-144).

Un reclamant acuzat nu este obligat să coopereze și nu poate fi criticat pentru utilizarea posibilităților legitime de a se apăra

104. Curtea reamintește că Articolul 6 nu cere ca o persoană acuzată de o infracțiune să coopereze activ cu autoritățile judiciare (a se vedea, de exemplu, *Dobbertin c. Franței*, § 43) și că **un reclamant nu poate fi criticat pentru că a folosit pe deplin posibilitățile oferite de legislația națională pentru apărarea intereselor sale** (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Yağcı și Sargın c. Turciei*, § 66) (*Holomiov*, § 143).

Conflicte de competență, neprezența procurorului sau a judecătorului și programarea necorespunzătoare a ședințelor

105. În acest sens, Curtea notează că timp de aproape cinci luni, între iunie și noiembrie 2003, **din cauza unui conflict de competență** între Tribunalul Chișinău și Judecătoria Centru, nu a avut loc nici o ședință judecătorească. După soluționarea acestui conflict, ședințele judecătorești au fost amânate de multe ori din cauza **absenței judecătorului sau a procurorului**. Mai mult, **ședințele judecătorești erau deseori programate la intervale lungi de timp** (Holomiov, § 145).

Eschivarea de la urmărire penală și căutarea reclamantului

106. ...prin eschivarea sa reclamantul de asemenea a contribuit la durata procedurilor și acest aspect este imputabil conduitei reclamantului (Vayiç c. Turciei, § 46).

Importanța pentru reclamant

Arestul, starea de sănătate a acuzatului impun o diligență sporită la examinarea promptă a cazului

107. Curtea observă că pe tot parcursul procedurilor, reclamantul care, fără îndoială, avea probleme de sănătate, **a fost ținut în arest fără asistență medicală corespunzătoare**, fapt care **cere o diligență specială din partea instanțelor de judecată care examinează cauza la înfăptuirea cu promptitudine a actului de justiție** (Holomiov, § 146).

Proceduri civile

Aprecierea termenului (Începutul și finalitatea) procedurilor civile

În cazul procedurilor unice

108. Curtea notează că procedurile relevante **au fost inițiate la 29 mai 2000 (dies a quo)** și s-au finalizat cu pronunțarea hotărârii judecătorești irevocabile a Curții Supreme de Justiție din **30 martie 2005 (dies ad quern)**. Prin urmare, perioada relevantă este de patru ani și zece luni (Gusovschii, § 32).

La calculul duratei procedurilor se ia în considerație data ratificării Convenției

109. În această cauză, Curtea notează că reclamantul a inițiat proceduri în octombrie 1996 și că acestea s-au finisat cu pronunțarea la 25 aprilie 2007 a unei decizii irevocabile de către Curtea Supremă de Justiție. De asemenea, Curtea notează că Republica Moldova a ratificat Convenția la 12 septembrie 1997 și că, prin urmare, durata procedurilor trebuie calculată de la aceasta dată. Totuși, în aprecierea rezonabilității perioadei care s-a scurs de la acea dată, trebuie de luat în considerație stadiul procedurilor la acea dată (Tomlaková c. Slovaciei, § 36). Prin urmare, perioada rămasă reprezintă aproximativ nouă ani și șapte luni (Cravenco, § 46).

În cazul multiplelor acțiuni civile și a unui număr mai mare de proceduri distincte termenul se apreciază după obiectul și scopul final al acestora

110. În continuare, Curtea notează că părțile nu au ajuns la un acord cu privire la faptul dacă această perioadă **trebuie luată în considerație în ansamblu sau privită drept trei proceduri separate**. ... Curtea consideră că toate cele **trei seturi de proceduri se referă la aceeași chestiune, și anume la eforturile reclamantului de a obține reintegrarea corespunzătoare în funcția sa și compensații**, o parte din care au fost acordate în anul 2007 Prin urmare, în scopul analizei sale prin prisma articolului 6 § 1 al Convenției, Curtea va lua în calcul întreaga perioadă, ... (Cravenco, § 49).

111. Curtea ia act de argumentul Guvernului, potrivit căruia, în cazul reclamantului, procedurile au inclus **patru acțiuni judiciare diferite**, care nu trebuie considerate drept un set neîntrerupt de proceduri. **Totuși, Curtea consideră că toate procedurile la care a participat reclamantul vizau același obiect**: delimitarea terenului său de cel al vecinului său și eliberarea documentelor

relevante care să confirme această delimitare... Prin urmare, Curtea consideră că toate cele patru seturi de proceduri se referă la aceeași chestiune (*Boboc*, § 25-27)

Perioadele între data devenirii hotărârii definitive și revizuire însoțită cu redeschidere nu se includ în calculul termenului

112. Curtea constată că hotărârea definitivă din 10 septembrie 1998, adoptată în favoarea reclamantilor, nu prevedea executarea, din considerentele că au fost respinse pretențiile celeilalte părți împotriva reclamantilor. Astfel, niciun proces judiciar nu a avut loc între data mai sus menționată și 26 ianuarie 2000, atunci când Curtea Supremă de Justiție a anulat hotărârea definitivă și a dispus rejudecarea cauzei. Prin urmare, această perioadă de aproximativ șaisprezece luni nu va fi inclusă în durata totală a procesului (*Matei și Tutunaru*, § 57).

Complexitatea cauzei

Complexitatea cauzei constituie criteriu prim de examinare

113. Curtea consideră că această cauză nu a fost deosebit de dificilă, deoarece instanțele judecătorești nu au avut nevoie să recurgă la concluziile experților, să audieze mulți martori sau să întreprindă alte activități care necesită timp. **Deoarece durata procedurilor nu poate fi explicată prin complexitatea chestiunilor implicate, Curtea va examina cauza prin prisma comportamentului reclamantilor și al autorităților naționale** (*Gusovschii*, § 33).

Complexitatea cauzei nu poate fi motivată prin necesitatea explicării modului de executare și imperfecțiunea cadrului legal normativ

114. Curtea nu consideră că această cauză a fost dificilă din punct de vedere factologic sau juridic. **De fapt, după hotărârea irevocabilă a Curții Supreme de Justiție din august 1998, cauza s-a axat pe executarea acestei hotărâri judecătorești, care nu necesita un efort pentru aprecierea juridică sau factologică vastă asupra cauzei.** Existența unui număr mare de hotărâri judecătorești, la care s-a referit Guvernul în calitate de factor care complica cauza, a fost rezultatul modului de examinare a cauzei de către instanțele judecătorești, și nu al complexității inerente a cauzei în sine.... (*Cravcenca*, § 50).

O expertiză complexă nu poate constitui prin sine o explicație plauzibilă a duratei excesive a procedurilor dacă există alte deficiențe vizavi de comportamentul părților

115. Curtea notează că instanțele naționale au considerat necesar să **dispună o expertiză cu privire la valoarea proprietății în litigiu, fapt care sugerează un anumit grad de complexitate.** Cu toate acestea, **o atare complexitate nu poate, în sine, explica durata totală a procedurilor**, în special luând în considerație **că expertului i-au fost necesare nouă luni de zile pentru finalizarea raportului și alte acțiuni procedurale extensive în legătură cu acest aspect, aparent nu au avut loc** (*Deservire SRL*, § 39).

Comportamentul părților

Neprezentarea unor documente inerente examinării de către reclamant nu poate justifica omisiunile autorităților

116. În lumina constatărilor sale ... privind comportamentul autorităților, **Curtea nu consideră neprezentarea de către reclamant a documentelor drept un element decisiv**, deși acest lucru poate fi luat în considerație la examinarea pretențiilor cu privire la satisfacția echitabilă (*Gusovschii*, § 34).

Rejudecările repetate dau dovadă de erori judiciare și favorizează încălcarea duratei rezonabile a procedurilor

117. Mai mult, Curtea notează că această cauză a fost remisă în mod repetat spre reexaminare și a fost examinată de către instanțele judecătorești de patru ori În această privință, Curtea reiterează că, chiar dacă nu este în măsură să analizeze calitatea jurisprudenței instanțelor

judecătorești naționale, ea consideră că, **deoarece remiterea cauzelor spre reexaminare este de obicei dispusă ca urmare a erorilor comise de către instanțele judecătorești inferioare, repetarea unor astfel de procedee în cadrul unui set de proceduri dezvăluie o deficiență serioasă în sistemul judiciar** (*Wierciszewska c. Poloniei*, § 46 și *Pavlyulynets c. Ucrainei*, § 51) (*Gusovschii*, § 41).

Amînările solicitate de către reclamant, dacă nu au contribuit esențial la durata procedurilor, nu pot justifica tergiversarea acestora

118. Curtea este de acord că amînarea procedurilor solicitată de către reclamant este relevantă. Guvernul a prezentat copii a trei astfel de solicitări și nicio încheiere privind amînarea procedurilor în baza acestora. **Chiar dacă presupunem că astfel de amînări au fost dispuse, acestea reprezintă o parte neînsemnată din întreaga perioadă și, mai mult, acestea par a fi întemeiate, bazîndu-se pe certificate medicale.** Curtea conchide că reclamantul nu a contribuit în măsură semnificativă la tergiversarea procedurilor (*Cravcenco*, § 53).

Tergiversarea nu poate fi justificată prin utilizarea cu bună credință din partea părților a drepturilor sale la contestare

119. Se pare că reclamantul nu a contribuit în niciun fel la tergiversarea procedurilor, decît **folosindu-se de drepturile sale procedurale.** Curtea nu este de acord cu declarația Guvernului, potrivit căreia trebuie să i se reproșeze reclamantului faptul contestării reintegrării sale în serviciu din 11 decembrie 1999. Reclamantul considera că acest ordin nu a reprezentat o executare integrală a hotărîrii judecătorești din 5 februarie 1997 ..., și aceasta se pare ca a fost opinia cel puțin a unor autorități naționale **Prin urmare, a fost firesc ca el să conteste acest ordin în instanța judecătorească** (*Cravcenco*, § 52).

Omisunea de a se opune amînării/suspendării de ședințe de judecată nu poate fi pusă în sarcina reclamantului în mod automat, în lipsa unor remedii acceleratorii

120. Guvernul a susținut că **omisiunea reclamantului de a obiecta împotriva amînărilor ședințelor de judecată nu îi permite să pretindă violarea articolului 6 al Convenției** (*Ciricosta și Viola c. Italiei*, § 32). Totuși, Curtea consideră că circumstanțele acestei cauze sunt diferite de situația specifică din cauza *Ciricosta*. În acea cauză, Curtea a notat introducerea recentă a unui recurs pentru întîrzierile în cadrul procedurilor judiciare și că, la ziua hotărîrii sale, era prea devreme de a verifica eficacitatea acestuia (§ 31). **În prezenta cauză, situația este diferită.** Mai mult, numărul total și durata amînărilor în cauza *Ciricosta* era atît de mare încît afecta serios întreaga durată a procedurilor, în **timp ce în această cauză Guvernul a prezentat probe a doar cîtorva asemenea amînări**, iar acestea nu puteau afecta întreaga durată a procedurilor. **Curtea conchide că reclamantul nu a influențat în mod semnificativ durata procedurilor** (*Boboc*, § 30).

Dezacordul reclamantului cu privire la anumite aspecte ale litigiului nu poate fi imputat acestuia în materia duratei excesive a procedurilor

121. ...Curtea observă că instanța națională a **observat dezacordul între părți vizavi de evaluarea corectă a proprietății în litigiu și în consecință a dispus efectuarea expertizei** (mai sus paragraful 21). În astfel de circumstanțe, **Curtea nu poate să accepte că tergiversarea s-a datorat companiei reclamante**, deoarece însuși instanța a fost cea care considerat necesară numirea unei expertize pentru soluționarea disputei, bazîndu-se pe faptul că instanța nu a dispus de competența tehnico-științifică necesară (evaluarea proprietății) (*Deservire SRL*, § 40).

Amînări solicitate de reclamant urmare a exercitării cu o bună-credință a drepturilor sale procedurale nu pot justifica durata excesivă a procedurilor

122. Din materialele prezentate de părți Curtea constată **că compania reclamantă este responsabilă pentru tergiversarea cu durata aproximativ de zece luni**, cele mai multe amînări s-au datorat necesității obținerii dovezilor suplimentare, de așteptare a concluziilor

experților, sau contestarea în contencios administrativ a probelor aduse de cealaltă parte în formă de acte administrative. **Aceste acțiuni reprezintă un exercițiu de bună-credință a drepturilor procedurale din partea companiei reclamantului** (*Deservire SRL*, § 41).

Lipsa părții oponente la ședințe de judecată și solicitarea reclamantului de a examina cauza în prezența ambelor părți nu constituie de asemenea o justificare a tergiversării procedurilor

123. Curtea observă, de asemenea argumentul Guvernului precum că compania reclamantă a **considerat imposibilă examinarea cazului în absența ... (pîrîtului)**, astfel amînările rezultate de asemenea pot fi puse pe seama companiei reclamante. Cu toate acestea, Curtea consideră în **primul rînd de competența instanțelor naționale de a decide dacă urmează ori nu să fie amînată judecarea cauzei, și instanțele pot face acest lucru, indiferent de poziția oricărei părți participante la proceduri**. În același timp, solicitînd instanței să procedeze la examinarea cauzei în lipsa pîrîtului compania reclamantă riscă să vadă cauza sa retrimisă la reexaminare, deoarece examinarea cauzei în lipsa părților constituie un temei formal pentru reexaminare. În final, **compania reclamantă nu poate fi considerată satisfăcută ori indiferentă față de durata procedurilor din momentul în care aceasta a formulat o plîngere corespunzătoare în acest sens** (*Deservire SRL*, § 42).

Instanțele nu trebuie să admită perioade de inactivitate inexplicabile

124. Curtea constată că, în prezenta cauză, au existat perioade foarte lungi **de inactivitate inexplicabilă a instanțelor judecătorești** (*Matei și Tutunaru*, § 64)

Miza pentru reclamant

Importanța soluționării litigiului în termeni proximi se apreciază în fiecare caz individual

125. În final, Curtea notează că procedurile s-au referit la dreptul reclamantilor de a reconecta casa lor la conducta de gaz, pentru a-și putea încălzi casa. Durata procedurilor a fost de o asemenea natură încît reclamantii au trebuit să aștepte cinci ierni pentru a obține o hotărîre judecătorească irevocabilă. **Acest fapt a pus în pericol în mod inevitabil sănătatea reclamantilor**. De asemenea, Curtea ia în considerație faptul că unul din reclamantii, care locuia în casă, era invalid de gradul doi (*Gusovschi*, § 43).

126. Procedurile vizau lotul de teren aferent casei reclamantului. **Imposibilitatea de a se folosi nestingherit de tot acest teren trebuia să fi afectat dreptul lui de proprietate și, astfel, a avut o anumită importanță pentru el și familia sa**. Acest lucru cerea ca această cauză să fie examinată prompt (*Boboc*, § 36).

Anumite cazuri prezintă o importanță prin natura sa și prevederile legislației naționale în acest sens sunt relevante

127. În final, Curtea notează că procedurile s-au referit **la o chestiune extrem de importantă pentru reclamant, și anume angajarea acestuia**. Legislatorul a confirmat importanța deosebită a unor astfel de proceduri pentru angajați prin faptul că a prevăzut expres în legislație examinarea urgență și prioritară a litigiilor de muncă și executarea imediată a hotărîrilor judecătorești privind reintegrarea în serviciu a angajaților (paragrafele 32– 34 de mai sus). Curtea consideră că instanțele judecătorești naționale nu au manifestat diligența deosebită care li se cerea atît de legislația națională, cît și de articolul 6 § 1 al Convenției (*Guzicka c. Polonia*, , § 30 *Orel c. Slovaciei*, § 58) (*Cravenco*, § 57).

Întîrzierile cauzate prin încercarea de a reexamina cauza sau contestarea nejustificată a fortei de res judicata

128. Curtea notează că toate cele trei acțiuni examinate de către instanțele judecătorești naționale ... s-au referit, în esență, la modul în care a fost repartizat terenul prin decizia autorităților locale din 26 februarie 1997. **Deși legalitatea acestei decizii a fost confirmată printr-o hotărîre judecătorească irevocabilă din 17 martie 1998 ...** autoritățile (locale) au

încercat să anuleze acea decizie în 1999, în pofida faptului că ea reprezenta *res judicata*. Prin urmare, această întârziere suplimentară a fost cauzată de acțiunile autorităților de stat.... Curtea consideră că întârzierile în proceduri au rezultat, în parte, **din dorința instanțelor judecătorești naționale de a examina repetat pretenții, în esență, similare dintre aceleași părți în proces** (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Gjonbocari și alții c. Albaniei*, §§ 65-67) (*Boboc*, §§ 31-35).

Durata procedurilor și expertize judiciare

Instanța are un rol activ în asigurarea celerității procedurilor

129. Este adevărat că obținerea rapoartelor de expertiză, pe care instanța judecătorească națională în mod rezonabil le considera necesare pentru adoptarea hotărârii, **este un factor care explică parțial durata procedurilor.** Mai mult, efectuarea rapoartelor suplimentare a fost solicitată de către părțile în proces. Totuși, Curtea consideră **că instanțele judecătorești, care au discreția de a respinge cererile părților cu privire la efectuarea rapoartele suplimentare pe care la consideră că nu sunt necesare, nu trebuie să permită întârzierea nerezonabil de îndelungată a examinării cauzei.** Curtea reamintește că „principala responsabilitate pentru întârzierea datorată opiniilor experților este, în cele din urmă, a statului” (*Capuano c. Italiei*, § 32 și *Ciborek v. Poland*, § 55). În acest sens, este, de asemenea, relevant faptul că ambele rapoarte de expertiză, din 2003 și 2004, au fost efectuate de către instituții de stat și că, după cum se pare, instanța de judecată nu a întreprins nicio măsură pentru a asigura prezentarea la timp a rapoartelor (*Mazepa*, § 46).

Orice întârziere urmează a fi justificată și explicată

130. Curtea notează că au existat **întârzieri în examinarea cauzei care nu au fost explicate**....(*Mazepa*, § 47)

Durata procedurilor și revizuirii

Complexitatea cauzei scade odată cauza este revizuită și trimisă la rejudecare

131. Curtea la fel accentuează că cauza deja a fost o dată soluționată printr-o hotărâre judecătorească definitivă din 23 martie 1998. **Ulterior procedurile au fost redeschise folosindu-se căile extraordinare de atac care prin sine sunt contrare Articolului 6 din Convenție** (spre exemplu *Brumărescu v. Romania* [MC], nr. 28342/95, § 65, ECHR 1999-VII și *Roșca*, nr. 6267/02, § 29, 22 martie 2005). Compania reclamantă a depus o plîngere față de Curte cu privire la acest aspect peste termenul de șase luni de zile prevăzut de Articolul 35 din Convenție. Oricum, rămîne adevărat că urmare a revizuirii unei hotărâri judecătorești definitive, **autoritățile judiciare urmau să fie mult mai prudente întru asigurarea unei soluționări prompte a cauzei redeschise.** Curtea prezumă că **din momentul în care o hotărâre judecătorească definitivă a fost adoptată în cauză aspectele de fapt și de drept au fost deja exhaustiv soluționate. Pînă cînd fapte noi și importante nu au fost descoperite pentru a constitui temei pentru reexaminare, instanțele nu au avut să examineze aspecte dificile în cadrul procedurilor redeschise.** Oricum, în prezenta cauză, în cea mai mare parte tergiversarea a avut loc după casarea hotărârii judecătorești definitive (*Deservire SRL*, § 47).

Procedurile după o revizuire însoțită de o rejudecare se supun cerințelor duratei rezonabile

132. Curtea notează că procedurile în această cauză s-au sfîrșit în mai ..., însă hotărîrea judecătorească definitivă **nu a fost executată pînă la casarea acesteia în aprilie** Deoarece perioada de neexecutare a fost deja luată în considerație la examinarea pretențiilor de mai sus formulate în temeiul articolului 6 al Convenției și articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție, **Curtea va examina perioada care a urmat după casarea din ... și, pînă în prezent, ținînd**

cont, de asemenea, **de faptul că procedurile se mai află încă pe rolul primei instanțe**. Prin urmare, perioada care trebuie luată în considerare este de aproape cinci ani (*Mazepa*, § 41).

Instanțele trebuie să dea dovadă de o diligență deosebită în special la proceduri redeschise

133. Mai mult, Curtea consideră că, **atunci când procedurile sunt redeschise, instanțele judecătorești trebuie să dea dovadă de o diligență deosebită** pentru a asigura finalizarea cât mai rapidă a acestor proceduri. Nicio astfel de diligență nu a fost vizibilă în această cauză, în care unicul motiv pentru redeschiderea procedurilor a fost pretinsa deficiență a raportului de expertiză și în care, aproximativ cinci ani mai târziu, această problemă specifică încă nu a fost remediată, în pofida faptului că au fost întocmite alte două rapoarte noi (*Mazepa*, § 48).

APLICABILITATEA ARTICOLULUI 1 DIN PROTOCOLUL NR. 1 LA CONVENȚIE

134. Articolul 6 § 1 al Convenției, în partea relevantă, prevede

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru o cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor”

Considerațiuni generale

O hotărâre judecătorească poate constitui un bun

135. ...o „**pretenție**” poate constitui un „**bun**” în sensul Articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție, **dacă aceasta este suficient de certă pentru a fi executorie** (*Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis c. Greciei*, § 59, *Prodan*, § 59).

136. Hotărârile Judecătorei ... au devenit irevocabile și executorii la Însă reclamantul nu a putut să obțină executarea acestor hotărâri imediat cum acestea au devenit executorii. Prin urmare, rezultă că imposibilitatea reclamantului de a obține executarea ..., a constituit o ingerință în dreptul său la respectarea bunurilor sale, așa precum este prevăzut în prima propoziție a primului paragraf al Articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție. Imposibilitatea reclamantului de a obține executarea hotărârii ... în ceea ce privește **plata valorii de piață a apartamentelor** ..., de asemenea, trebuie privită ca o ingerință în dreptul său la respectarea bunurilor sale, așa precum este prevăzut în prima propoziție a primului paragraf al Articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție (*Prodan*, § 60).

Perioada de neexecutare între o hotărâre definitivă și revizuirea acesteia constituie bun

137. ... reclamantul a avut o pretenție executorie care a izvorât din hotărârea din ...1997 până la ... 2004, când Curtea de Apel a casat hotărârea. Prin urmare, rezultă că imposibilitatea reclamantului de a obține executarea hotărârii, între ...1997 și ... 2004, **a constituit o ingerință în dreptul său la respectarea bunurilor sale**, așa cum este prevăzut în prima propoziție a primului paragraf al Articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție (*Popov*, § 62).

Prin executare Statul este obligat să asigure un echilibru just între interesele reclamantului și alte interese private

138. Prin neîntreprinderea măsurilor necesare pentru executarea hotărârii din ..., autoritățile Republicii Moldova au împiedicat reclamantul să beneficieze sau să se folosească de acești bani. Situația **a fost perpetuată de casarea hotărârii** la Ținând cont de constatările sale cu privire la Articolul 6, Curtea consideră că autoritățile Republicii Moldova nu **au asigurat un echilibru just între interesele reclamantului și celelalte interese implicate** (*Istrati*, § 60)

PREJUDICIU / SATISFAȚIA ECHITABILĂ

Considerațiuni generale

Restitutio in integrum

139. ...hotărâre în care Curtea constată o violare impune statului respondent o obligație legală de a pune capăt violării și a repara consecințele acesteia, în așa mod, **încât să restabilească pe cât e posibil situația existentă înainte de violare** (*Former King of Greece și alții c. Greciei*, § 72). În această cauză, reparația trebuie să aibă scopul de a repune reclamantul în situația în care el s-ar fi aflat dacă violarea nu ar fi avut loc (*Prodan*, § 70).

În materia drepturilor omului o recunoaștere oficială și publică a violării constituie uneori prin sine o satisfacție

140. Curtea consideră că constatarea unei violări constituie în sine o satisfacție echitabilă suficientă pentru orice prejudiciu moral eventual suferit de reclamant (*Amihalachioae*, § 44 sau *Timpul de Dimineată* (dec.))

Omisiunea generală de a prezenta pretenții cu titlu de satisfacție echitabilă sau întârzierea prezentării acestora conduce la respingerea lor în totalitate

141. Reclamantul **nu a prezentat nici o pretenție de satisfacție echitabilă**. În consecință, Curtea constată că nu există niciun motiv pentru a acorda vreo sumă cu acest titlu (*Mistreanu*, § 42).

142. Curtea observă că pretențiile reclamantei cu privire la satisfacție echitabilă au **fost recepționate după expirarea termenului limită stabilit** în temeiul Regulii 60 din Regulamentul Curții și nici o explicație cu privire la nerespectarea acestui termen nu a fost oferită. Curtea constată, astfel, că reclamantei nu urmează să-i acorde careva sume în temeiul Articolului 41 din Convenție (*Mocanu*, § 24).

Material

Este necesar de a se constatat o legătură de cauzalitate între încălcarea constatată și pretenții materiale

143. ... reclamantul a încercat să demonstreze faptul că hotărîrea judecătorească definitivă pronunțată în favoarea sa nu a fost executată integral. Totuși, Curtea reamintește că a constatat violarea articolului 6 al Convenției **doar în privința duratei procedurilor de examinare a pretenției sale, dar nu și în privința neexecutării unei hotărîri judecătorești definitive** Instanțele judecătorești naționale au constatat în cele din urmă că hotărîrea judecătorească a fost executată în anul 1999 și Curtea nu are vreun motiv să pună la îndoială această constatare. Prin urmare, Curtea **nu vede o legătură causală între violările constatate de ea în această cauză și pretenția cu privire la un salariu restant și prejudiciile care decurg din acesta**. În lumina celor de mai sus, Curtea nu acordă nimic cu titlu de prejudiciu material (*Cravenco*, § 66-67).

În materia duratei nerezonabile a procedurilor reclamantul nu poate solicita cu titlu de prejudiciu material contravaloarea pretențiilor sale înaintate în procesul tergiversat

144. Compania reclamantă a pretins suma de ... pentru compensarea prejudiciului material, care include sumele acordate de prima și a doua instanță, pînă la hotărîrea Curții Supreme de Justiție din ..., precum și dobînda legală... Curtea notează că a găsit o încălcare a Articolului 6 din Convenție în ce privește durata excesivă a procedurilor în cauza companiei reclamante, ... Cu toate acestea, nici o altă încălcare a fost constatată **și din momentul în care instanțele naționale a respins ca nefondate toate pretențiile companiei reclamantei, aceasta nu poate pretinde să obțină sumele acordate prin hotărîri care au fost ulterior anulate, precum și orice alte dobînzii de întârziere**.... Curtea consideră că nu există nici o legătură de cauzalitate între încălcările constatate în speță, și pretențiile companiei reclamante pentru despăgubiri cu titlu de prejudiciu material. Respectiv aceste pretenții urmează a fi respinse (*Deservire SRL*, §§ 56-58).

Chiria care ar fi putut să fie percepută constituie prejudiciu material

145. ...reclamantul avea deja spațiu locativ și, prin urmare, contrar observațiilor Guvernului, Curtea consideră rezonabil de a considera că el **ar fi încercat să închirieze apartamentele și să investească suma de bani care ar fi fost alocată ca urmare a executării hotărîrii din...** Curtea consideră rezonabilă ideea generală de a evalua pierderile suferite ca rezultat al neexecutării hotărîrii din ... **cu referire la plata chiriei lunare cu prezumția că apartamentele ar fi fost închiriate**, așa precum a propus reclamantul. Rata lunară ... nu a fost contestată de Guvern. Ar trebui, prin urmare, să fie luată ca punct de referință de către Curte (*Prodan*, §§ 72, 73).

Neexecutarea impune compensarea valorii hotărârii neexecutate și a pierderilor

146. În lumina constatărilor sale, potrivit cărora autoritățile nu au întreprins măsuri necesare pentru a asigura executarea hotărârii judecătorești pronunțate în favoarea reclamantei, precum și a faptului că hotărârea nu a fost executată în întregime nici până în prezent, Curtea constată că **reclamanta mai este în drept să recupereze datoria existentă în baza hotărârii judecătorești naționale (...).**...De asemenea, Curtea consideră că reclamantului trebuia să-i fi fost cauzat un prejudiciu material ca rezultat al neexecutării hotărârii judecătorești din Luând în considerație metodologia folosită în hotărârea *Prodan*, menționată mai sus, § 73, și legislația națională privind calcularea dobânzii de întârziere (...), Curtea acordă reclamantei ..., ceea ce reprezintă **venitul ratat ca rezultat al neexecutării în întregime de către autorități a hotărârii** judecătorești pronunțate în favoarea sa (*Mizernaia*, §§ 27, 28).

O eventuală depozitare a sumelor neexecutate într-o bancă comercială nu poate constitui temei pentru compensarea prejudiciului material

147. Curtea **nu poate să accepte poziția reclamantului (că el ar fi investit banii într-o bancă comercială la o rată înaltă a dobânzii)** referitoare la evaluarea pierderilor suferite ca rezultat al neexecutării hotărârii din ..., pretenția care o consideră mai degrabă una **speculativă** (*Prodan*, § 73).

La aprecierea ratei dobânzii este preferabilă aplicarea ratei Băncii Naționale a Moldovei

148. Ținând cont de poziția fragilă a băncilor comerciale din Republica Moldova, Curtea consideră mai realist de a folosi ca punct de referință **rata medie a dobânzii indicată de Banca Națională a Moldovei pentru acea perioadă** (*Prodan*, § 73; *Țîmbal*, § 31)

O executare tardivă nu absolvă de obligația de acordare a penalităților

149. (Reclamanții au pretins) ... prejudiciu material suferit ca rezultat al neexecutării a hotărârilor de către autorități. Guvernul a susținut că, deoarece hotărârile au fost executate la ..., reclamanții nu aveau dreptul la nici un prejudiciu material. Curtea consideră că reclamanții au suferit un prejudiciu material ca rezultat al neexecutării hotărârilor ... (*Sîrbu și alții*, §§ 35-37, *Luntre și alții*, §§ 44-46).

Acordarea de sume în locul locuinței însoțită de o eventuală evacuare

150. ...din cauza dificultății în găsirea locuinței alternative pentru una din familiile care locuiau în casă și care avea nevoie de condiții speciale, Guvernul s-a oferit să plătească reclamantului **valoarea bănească a casei**. Curtea consideră că **o asemenea soluție poate, în principiu, constitui o bază acceptabilă pentru soluționarea acestei cereri, avînd, de asemenea, în vedere faptul că însuși reclamantul a propus această soluție**. Curtea însă notează că există un **dezacord** semnificativ între părți în ceea ce privește **valoarea de piață a casei** acordate reclamantului.... (*Prepeșița*, §§ 22, 23).

Expertizele CNEJ

151. Curtea consideră că dubiile reclamantului privind independența CNEJ (*Centrul național de expertize judiciare*) nu sunt fără fundament, avînd în vedere că **centrul de experți se supune Ministerului Justiției și că statul este parte în aceste proceduri**. Mai mult, respingînd argumentele reclamantului privind venitul ratat din neînchirierea casei, Guvernul nu a pus la îndoială veridicitatea informației prezentate de către agenția imobiliară privind valoarea de piață a imobilului în **Faptul că CNEJ nu a inclus în calculele sale valoarea lotului de teren aferent casei sprijină opinia Curții că reclamantului nu i s-au oferit compensații suficiente**. (*Prepeșița*, § 23).

Prejudiciul material nu poate fi compensat dacă hotărîrea judecătorească neexecutată nu stipulează titlu de proprietate ci doar chirie

152. Reclamanta a pretins ... cu titlu de **prejudiciu material**, susținînd că acesta era prețul unui apartament cu două camere în Chișinău, la momentul adresării cererii sale. Guvernul a contestat

pretenția reclamantei și a susținut că, în conformitate cu hotărîrea din 27 noiembrie 2001, **primăria era obligată doar să dea în chirie reclamantei un alt spațiu locativ, dar nu să i-l transmită cu titlu de proprietate.** În plus, reclamanta nu a prezentat vreo dovadă privind **prejudiciul material suportat în rezultatul neexecutării hotărîrii definitive.** ... Curtea este de acord cu opinia Guvernului că în conformitate cu hotărîrea definitivă din 27 noiembrie 2001, primăria a fost obligată să dea în chirie reclamantei un spațiu locativ de alternativă. **Prin urmare, cererea reclamantei de a i se achita echivalentul unui apartament cu două camere nu are un temei legal și urmează a fi respinsă** (*Panov*, § 27-28).

Nu este în sarcina Curții ci a Guvernului de asigura executarea hotărîrii Curții Europene

153. Curtea nu vede nici un motiv să se îndoiască de faptul că Guvernul va pune capăt încălcării constatate mai sus. În această privință, Curtea amintește că în temeiul articolului 46 al Convenției Înaltele Părți Contractante s-au angajat să se conformeze hotărîrilor definitive ale Curții în litigiile în care acestea sînt părți, executarea fiind supravegheată de către Comitetul de Miniștri. De aici rezultă, printre altele, că o hotărîre în care Curtea constată o încălcare impune statul reclamat, *inter alia*, să aleagă, sub controlul Comitetului de Miniștri, măsurile generale și/sau, dacă este cazul (măsurile) individuale pe care trebuie să le adopte în sistemul legal național, întru a pune capăt încălcării constatate de Curte și de a-i înlătura, în limita posibilităților, toate consecințele (a se vedea, prin analogie, *Scozzari și Giunta c. Italiei*, § 249). **Prin urmare, Curtea lasă pe seama Comitetului de Miniștri sarcina să se asigure ca Guvernul Republicii Moldova, în conformitate cu obligațiile asumate în cadrul Convenției, să adopte măsurile necesare în concordanță cu concluziile Curții în prezenta hotărîre** (*Panov*, § 29).

Moral

Aspecte luate în considerație la aprecierea prejudiciului moral

154. Atunci cînd acordă o sumă de bani cu titlu de prejudiciu moral, Curtea ia în considerație asemenea factori precum **vîrsta** reclamantului, **venitul** său personal, **perioada** pe parcursul căreia hotărîrea nu a fost executată și alte aspecte relevante (*Țîmbal*, § 34).

Întîrzierea procedurală a reclamantului de a cere prejudiciu moral se echivalează cu neprezentarea acestora, dar nu se răsfrînge asupra compensațiilor cu titlu de prejudiciu material

155. În cererea sa inițială, reclamantul a pretins plata sumei de ..., reprezentînd suma adjudecată care nu a fost executată. El a mai pretins EUR 10,000 pentru compensarea prejudiciului moral... Curtea notează că reclamantul **a prezentat observațiile sale cu privire la fondul cauzei și pretențiile sale privind satisfacția echitabilă cu depășirea termenului limită stabilit și că avocatul său nu a solicitat prelungirea termenului.** Prin urmare, **Curtea decide să nu acorde nicio compensație.** ... Totuși, în lumina constatării sale că autoritățile nu au întreprins măsurile necesare pentru a asigura executarea hotărîrii judecătorești pronunțată în favoarea reclamantului și a faptului că hotărîrea nu a fost executată pînă în prezent, Curtea constată că reclamantul **mai este în drept să-și recupereze creanța dobîndită în temeiul hotărîrii judecătorești naționale** (EUR 3,901) (*Țiberneac*, §§ 22-24).

Întîrzieri determinate de comportamentul reclamantului se iau în considerație la aprecierea cuantumului prejudiciului moral

156. ...luînd în considerație importanța procedurilor pentru reclamanți, Curtea consideră că reclamanților trebuia să le fi fost cauzat un anumit stres și frustrare ca rezultat al întîrzierii în examinarea cauzei. În același timp, **Curtea ia în considerație că unele întîrzieri erau cauzate de către înșiși reclamanții** (*Gusovschii*, § 49).

La aprecierea cuantumului pentru prejudiciu moral în cazul duratei nerezonabile a procedurilor se ia în considerație aspectele individuale

157. Curtea consideră că reclamantului trebuia să-i fi fost cauzat un anumit nivel de stres și frustrare ca urmare al duratei excesive a procedurilor, **luînd în considerație importanța lor pentru venitul familiei acesteia și problemelor sale de sănătate** (*Cravenco*, § 70).

O persoană juridică poate fi afectată moral printr-o durată excesivă a procedurilor

158. Curtea consideră că **administrației companiei reclamante urma să i se cauzeze un anumit nivel de stres și frustrare în rezultatul duratei excesive a procedurilor**, nefiind clar în ce măsură compania reclamantă în cadrul procedurilor respective ar fi avut posibilitatea să obțină compensarea pentru bunuri pretinse a fi în proprietatea sa. Luînd în considerație cele expuse și apreciind durata totală a procedurilor, hotărînd în baza principiilor echitabile, Curtea acordă companiei reclamante... (*Deservire SRL*, § 62)

Costuri și cheltuieli / cheltuieli judiciareAsistența juridică pro bono și lipsa pretențiilor cu privire la costuri și cheltuieli

159. Curtea notează că **ea a acordat reclamantului asistență juridică** conform schemei de asistență juridică a Curții pentru prezentarea observațiilor sale și a comentariilor suplimentare, precum și a cheltuielilor de secretariat. **Reclamantul nu a prezentat nici o pretenție referitoare** la cheltuieli legale suplimentare. Prin urmare, Curții nu i se cere să acorde vreo sumă cu acest titlu (*Prodan*, § 83).

Costuri și cheltuieli – necesare, reale și rezonabile

160. ... întru compensarea costurilor și cheltuielilor în temeiul Articolului 41 al Convenției, urmează a fi stabilit faptul dacă acestea au fost **necesare, realmente** angajate și **rezonabile** în cuantum (*Nilsen și Johnsen c. Norvegiei*, § 62; *Pasteli și alții*, § 41).

Onorariile avocatului urmează a fi probate în modul corespunzător

161. În conformitate cu Regula 60 § 2 al Regulamentului Curții, o listă detaliată a tuturor pretențiilor urmează a fi prezentată, în lipsa căreia Camera poate respinge pretențiile în totalitate sau în parte. Curtea poate să-și întemeieze evaluarea sa, pe elemente precum ar fi **numărul de ore lucrate de avocat și tariful perceput de acesta pentru o oră de lucru**. Totuși, deoarece reclamantii nu au prezentat o astfel de informație, Curtea decide să nu aloce nici o sumă cu titlu de costuri și cheltuieli (*Amihalachioaie*, § 48; *Pasteli și alții*, § 43; *Luntre și alții*, § 55).

Complexitatea cauzei se ia în considerație la aprecierea onorariilor

162. ...luînd în considerație lista detaliată prezentată de reclamant, criteriile de mai sus (*costuri și cheltuieli - necesare, reale și rezonabile*) și faptul că această cauză a **fost relativ simplă** în care **reclamantii au fost reprezentați de același avocat**, Curtea nu consideră că costurile pretinse au fost **rezonabile în cuantum**. Instanța acordă reclamantilor... (*Sîrbu și alții*, § 44).

Cauzele cu privire la durata excesivă sunt relativ simple din punct de vedere al complexității dar implică o analiză a unui volum mare de materiale

163. În prezenta cauză, ținînd seama de complexitatea relativ simplă a speței precum și a aspectelor invocate, de asemenea avînd în vedere și volumul de materiale care urmau a fi analizate, Curtea acordă companiei reclamante ... (*Deservire SRL*, § 66).

SECȚIUNEA III.

ANEXA

EXEMPLE DIN PRACTICA CURȚII EUROPENE ÎN SPEȚELE VERSUS MOLDOVA

Sumele acordate cu titlu de satisfacție echitabilă în cauzele *versus* Moldova care acoperă prejudiciu **material, moral și costuri și cheltuieli**

ÎN MATERIA NEEEXECUTĂRII/EXECUTĂRII TARDIVE

Prejudiciu material

164. După cum s-ar putea înțelege din considerentele de mai sus, acordarea sumelor cu titlu de **prejudiciu material** în cauzele care intră în sfera de aplicabilitate a Legii nr. 87 de obicei privesc **materia neexecutării sau executării tardive**. În acest sens, în toate spețele *versus* Moldova, unde s-a acordat compensații pentru **prejudiciu material**, Curtea Europeană a recunoscut violarea Articolului 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție. Este necesar să existe un titlu executoriu care să poată fi evaluat din punct de vedere pecuniar, pentru a exista o **legătură de cauzalitate** între încălcarea termenului rezonabil și prejudiciu material.

165. În materia cu privire la **durata procedurilor** de obicei **nu apar sau nu pot apărea** întrebări cu privire la compensarea **prejudiciului material**, deoarece este destul de dificil de constatat o legătură de cauzalitate între pretinsa violare a dreptului la examinarea cauzei într-un termen rezonabil și pretenții materiale.

166. În materia neexecutării sau executării tardive Curtea Europeană a satisfăcut pretențiile materiale ale reclamanților fiindu-le compensate uneori **echivalentul hotărârii rămase** neexecutată și, dacă a fost cazul, penalități pentru neexecutare. Următoarele cauze se aduc drept exemplu:

167. În spețele cu privire la:

<i>Situația hotărârii naționale la momentul examinării</i>	<i>Titlul cauzei</i>	<i>Valoarea prejudiciului material (în EURO)</i>
<u>Acordarea de spații locative de către autoritățile locale unor categorii sociale</u>		
Executată	<i>Burea și alții</i>	1473,00
Executată	<i>Cogut</i>	2500,00
Executată după comunicare Guvernului	<i>Dumbrăveanu</i>	3400,00
Neexecutat	<i>Prepeșița</i>	4500,00
<u>Acordarea de teren de către autoritățile locale</u>		
Neexecutat	<i>Rusu</i>	1217,00
<u>Acordarea spațiilor locative însoțite de evacuare a altor persoane</u>		
Neexecutat	<i>Prodan</i>	11000,00
Neexecutat	<i>Popov (I)</i>	14840,00
<u>Compensații pentru incapacitatea de muncă</u>		
Executată parțial	<i>Clionov</i>	300,00
<u>Compensații victimelor represiunilor sovietice pentru proprietatea naționalizată</u>		
Neexecutat	<i>Țiberneac</i>	3901,00
Neexecutat	<i>Marcu</i>	5198,00
Neexecutat	<i>Țiberneac vasile</i>	6284,00

Neexecutat	<i>Buianovschi</i>	6333,00
<u>Indexare, asumată de Guvern, a depunerilor bancare</u>		
Executată după comunicare Guvernului	<i>Croitoru</i>	98,36
Executată	<i>Moisei</i>	192,00
<u>Neachitarea salariilor de către o întreprindere de stat / administrației locale</u>		
Executată	<i>Bulava</i>	897,00
Neplata indemnizațiilor la salariu a unor funcționari (MAI)		
Executată după comunicare Guvernului	<i>Sîrbu și alții</i>	67,00
Executată după comunicare Guvernului	<i>Lungu</i>	98,00
Executată	<i>Fedotov</i>	250,00
<u>Obligația contractuală de către un debitor privat</u>		
Neexecutat	<i>Istrate</i>	248,00
Executată	<i>Mizernaia</i>	3987,00
<u>Plata de sume bănești din partea autorităților publice centrale / locale</u>		
Executată după comunicare Guvernului	<i>Daniliuc</i>	100,00
Executată	<i>Deliuchin</i>	303,00
Executată	<i>Nadulișneac Ion</i>	504,00
Executată	<i>Braga</i>	1767,00
Neexecutat	<i>Cooperativa agricolă Slobozia-Hanesei</i>	1943,00
Executată	<i>Becciu</i>	3537,00
Executată	<i>Lungu</i>	5000,00
Executată	<i>Draguța</i>	10724,00
<u>Reangajarea în serviciu însoțită de compensații</u>		
Executată	<i>Stog și alții</i>	1079,00
<u>Indexare, asumată de Guvern, a depunerilor bancare</u>		
Executată după comunicare Guvernului	<i>Bocancea și alții</i>	în mediu 100 Euro pentru fiecare reclamant
Executată după comunicare Guvernului	<i>Luntre și alții</i>	în mediu 25 Euro pentru fiecare reclamant
Executată după comunicare Guvernului	<i>Pasteli și alții</i>	în mediu 25 Euro pentru fiecare reclamant
Executată după comunicare Guvernului	<i>Lupacescu și alții</i>	în mediu 300 Euro pentru fiecare reclamant

Prejudiciul moral

168. Se reiterează că la acordarea de **prejudicii morale** se ține cont de durata termenului de neexecutare / executare tardivă, importanța pentru reclamant a obiectului executării (miza pentru reclamant) și alte aspecte individuale. Tabelul de mai jos, care conține exemple din practica Curții Europene *versus* Moldova oferă o imagine generală după cum se face aprecierea prejudiciilor morale în cauzele cu privire la neexecutare/executare tardivă. Acest tabel a fost ordonat după criteriul perioadei de neexecutare (între *dies a quo* și *dies ad quern*) și se calculează în **luni** sau alternativ în **ani**. În puține situații, Curtea Europeană nu a distins clar prejudicii morale de acele prejudicii materiale (cauzele *Vacarencu*, *Banca Vias*) acestea fiind expres indicate cu titlu de excepție. În alte exemple prejudiciul moral a fost acordat pentru o altă violare în care a evoluat neexecutarea (de exemplu cauzele *Bordeanu* și *Biserica Adevărat*

Ortodoxa Din Moldova și alții) și prin urmare avînd în vedere **gravitatea violării, sumele acordate cu titlu de prejudiciu moral sunt semnificativ mai mari.**

169. Calculele perioadelor de neexecutare, în luni și ani, se prezintă cu aproximație fiind făcute un întreg. În anumite situații, atunci cînd Curtea Europeană era chemată să examineze cauza de neexecutare continuă (atunci cînd hotărîrea națională nu era executată la momentul examinării), doar *dies a quo* putea fi identificat. În această din urmă situație, calculul perioadelor de neexecutare s-a făcut cu referință la data adoptării hotărîrii Curții Europene și prin urmare astfel identificîndu-se *dies ad quern* și perioada de referință.

Termenu l în Luni ¹	Termenul în Ani (egal cu precedent)	Obiectul neexecutării / Miza pentru reclamant	Titlul cauzei	Suma prejudiciului moral în EURO
3	0	Neînregistrarea autovehiculului importat	<i>Mistreanu</i>	Respins
9	1	Acordarea spațiilor locative însoțite de evacuare a altor persoane	<i>Deordiev și Deordiev</i>	500,00
10	1	Reangajarea în serviciu însoțită cu compensații	<i>Ungureanu</i>	500,00
16	1	Acordarea de spații locative de către autoritățile locale unor categorii sociale	<i>Vartic și alții</i>	între 800 și 1200
17	1	Neinformarea despre înregistrarea titlului de proprietate	<i>Avram</i>	Respins
17	2	Compensații victimelor represiunilor sovietice pentru proprietatea naționalizată	<i>Baibarac</i>	1000,00
21	2	Plata de sume bănești din partea autorităților publice centrale / locale	<i>Braga</i>	2000,00
21	2	Acordarea de spații locative de către autoritățile locale unor categorii sociale	<i>Racu</i>	1800,00
21	2	Neplata indemnizațiilor la salariu a unor funcționari (Ministerul Transporturilor)	<i>Bită și alții</i>	2000,00
27	2	Plata de sume bănești din partea autorităților publice centrale / locale	<i>Becciu</i>	600,00
31	3	Compensații victimelor represiunilor sovietice pentru proprietatea naționalizată	<i>Scutari</i>	1250,00
32	3	Indexare, asumată de Guvern, a depunerilor bancare	<i>Bocancea și alții</i>	între 700 și 1000
32	3	Indexare, asumată de Guvern, a depunerilor bancare	<i>Pasteli și alții</i>	între 700 și 1000
34	3	Acordarea de spații locative de către autoritățile locale unor categorii sociale	<i>Dumbrăveanu</i>	1360,00
39	3	Indexare, asumată de Guvern, a depunerilor bancare	<i>Luntre și alții</i>	între 700 și 1000
42	4	Indexare, asumată de Guvern, a depunerilor bancare	<i>Țimbal</i>	800,00
46	4	Compensații victimelor represiunilor sovietice pentru proprietatea naționalizată	<i>Țiberneac Vasile</i>	1200,00
47	4	Compensații victimelor represiunilor sovietice pentru proprietatea naționalizată	<i>Buianovschi</i>	1400,00
47	4	Plata de sume bănești din partea autorităților publice centrale / locale	<i>Vacarencu</i>	12000,00²
47	4	Neexecutarea hotărîrii de înregistrare a unui cult religios	<i>Biserica adevărată din ortodoxa moldova și alții</i>	10000,00³
49	4	Plata de sume bănești din partea autorităților publice centrale / locale	<i>Lozan și alții</i>	1500,00
50	4	Obligația contractuală de către un debitor privat	<i>Mazepa</i>	2900,00
51	5	Compensații victimelor represiunilor sovietice pentru proprietatea naționalizată	<i>Tiberneac</i>	Respins
51	4	Obligația contractuală de către un debitor privat	<i>Vitan</i>	800,00
52	5	Acordarea de spații locative de către autoritățile locale unor categorii sociale	<i>Cogut</i>	800,00
52	5	Compensații victimelor represiunilor sovietice pentru proprietatea	<i>Marcu</i>	1600,00

¹ Indicele este egal cu următorul indice

² În această cauză Curtea Europeană nu a divizat sumele cu titlu de prejudiciu moral de cele compensații cu titlu material și a acordat o sumă totală.

³ În această cauză a fost situația cînd neexecutarea hotărîrii a evoluat într-o altă violare mai gravă și Curtea Europeană a acordat satisfacții morale pentru ambele violări (Articolul 9)

		naționalizată		
52	5	Neexecutarea hotărârii cu privire la custodia copilului	<i>Bordeianu</i>	10000,00⁴
60	5	Plata de sume bănești din partea autorităților publice centrale / locale	<i>Cooperativa agricola Slobozia-Hanesei</i>	Respins
64	6	Acordarea de spații locative de către autoritățile locale unor categorii sociale	<i>Burea și alții</i>	2400,00 și 800,00
70	6	Acordarea spațiilor locative însoțite de evacuare a altor persoane	<i>Olaru</i>	2000,00
72	6	Acordarea de teren de către autoritățile locale	<i>Rusu</i>	1800,00
74	6	Acordarea de spații locative de către autoritățile locale unor categorii sociale	<i>Mocanu</i>	Respins
76	6	Plata de sume bănești din partea autorităților publice centrale / locale	<i>Lungu</i>	1200,00
77	7	Plata de sume bănești din partea autorităților publice centrale / locale	<i>Lupacescu și alții</i>	între 800 și 1600 o
78	7	Acordarea spațiilor locative însoțite de evacuare a altor persoane	<i>Popov (I)</i>	5000,00
80	7	Obligația contractuală de către un debitor privat	<i>Banca Vias</i>	301000,00⁵
85	7	Acordarea de spații locative de către autoritățile locale unor categorii sociale	<i>Botnari</i>	2000,00
86	7	Plata de sume bănești din partea autorităților publice centrale / locale	<i>Draguta</i>	3000,00
86	8	Plata penalităților pentru defăimare din partea unui terț	<i>Decev</i>	2500,00
87	8	Obligația contractuală de către un debitor privat	<i>Grivneac</i>	1500,00
87	8	Plata pensiilor de invaliditate de către o companie privată	<i>Cebotari și alții</i>	2000,00
92	7	Acordarea spațiilor locative însoțite de evacuare a altor persoane	<i>Prodan</i>	3000,00
94	8	Obligația autorității locale de a executa propria decizie cu privire la demolare	<i>Lipatnikova și Rudic</i>	3000,00
104	9	Acordarea de spații locative de către autoritățile locale unor categorii sociale	<i>Panov</i>	4000,00
105	9	Acordarea de spații locative de către autoritățile locale unor categorii sociale	<i>Curararu</i>	4000,00
121	10	Obligația contractuală de către un debitor privat	<i>Mizernaia</i>	2000,00
121	10	Acordarea de spații locative de către autoritățile locale unor categorii sociale	<i>Prepelita</i>	3000,00
129	11	Acordarea de spații locative de către autoritățile locale unor categorii sociale	<i>Muhin</i>	6500,00
134	11	Acordarea spațiilor locative însoțite de evacuare a altor persoane	<i>Gusan</i>	3000,00

170. În următoarele spețe termenul general de neexecutare a fost considerat rezonabil și prin urmare **Curtea a declarat cererile inadmisibile sub aspectul unui caracter vădit nefondat**. În aceste situații la nivel național, prin prisma Legii nr. 87 poate fi recunoscută și **neviolarea Convenției**. În toate spețele neexecutarea a durat mai puțin de un an și nu avut ca obiect anumite drepturi extrem de sensibile pentru reclamant (cum ar fi de exemplu în litigiile de muncă și reîncadrare la serviciu sau plata salariilor, situații în care un an de neexecutare constituie o încălcare a termenului nerezonabil).

171. Oricum și în aceste cazuri este necesară o examinare atentă a circumstanțelor individuale ale spețelor.

172. Cereri declarate inadmisibile și perioada pretinsă de neexecutare:

⁴ În această cauză a fost situația când neexecutarea hotărârii a evoluat într-o altă violare mai gravă și Curtea Europeană a acordat satisfacții morale pentru ambele violări (Articolul 8)

⁵ În această cauză Curtea Europeană nu a divizat sumele cu titlu de prejudiciu moral de cele compensații cu titlu material și a acordat o sumă totală.

Titlul cauzei	Termen de neexecutare
<i>Lupașcu Petru</i>	10 luni
<i>Coșleț</i>	10 luni
<i>Comandari</i>	11 luni
<i>Nedelcov</i>	11 luni
<i>Turchin</i>	11 luni
<i>Glavcev</i>	6 luni
<i>Gurău</i>	8 luni
<i>Ciobanu Mircea</i>	8 luni
<i>Osoian</i>	9 luni

Costuri și cheltuieli

173. După cum reiasă din jurisprudența citată mai sus, cauzele cu privire la neexecutare și încălcarea prevederilor Articolului 6 § 1 și a Articolului 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție nu prezintă o dificultate din punct de vedere al analizei *in drept* și implică doar o analiză voluminoasă *in fapt*. Cu alte cuvinte nu putem vorbi despre un lucru intelectual și analitic enorm în aceste categorii de spețe. Prin urmare și sumele acordate cu titlu de compensare a costurilor și cheltuielilor sunt destul de reduse. Cauzele relativ mai complexe care au impus o examinare și a altor aspecte, decât simpla neexecutare au permis Curții să ofere compensații pentru costuri și cheltuieli puțin mai mari.

Titlul cauzei	Suma acordată cu titlu de costuri și cheltuieli În EURO
<i>Rusu</i>	30,00
<i>Croitoru</i>	69,14
<i>Curararu</i>	70,00
<i>Banca Vias</i>	95,00
<i>Istrate</i>	100,00
<i>Botnari</i>	100,00
<i>Mazepa</i>	100,00
<i>Fedotov</i>	250,00
<i>Lungu</i>	300,00
<i>Deliuchin</i>	300,00
<i>Burea și alții</i>	300,00
<i>Dumbrăveanu</i>	390,00
<i>Vartic și alții</i>	500,00
<i>Deordiev și Deordiev</i>	500,00
<i>Lozan și alții</i>	500,00
<i>Gușan</i>	585,00
<i>Moisei</i>	600,00
<i>Braga</i>	600,00

<i>Becciu</i>	600,00
<i>Avramenko</i>	600,00
<i>Vitan</i>	600,00
<i>Lipatnikova și Rudic</i>	600,00
<i>Mizernaia</i>	700,00
<i>Stog și alții</i>	800,00
<i>Decev</i>	800,00
<i>Olaru</i>	850,00
<i>Vacarencu</i>	875,00
<i>Lungu</i>	1000,00
<i>Popov (1)</i>	1000,00
<i>Sîrbu și alții</i>	1200,00
<i>Prepeșița</i>	1200,00
<i>Lupacescu și alții</i>	1500,00
<i>Biserica Adevărat Ortodoxa din Moldova și alții</i>	2000,00

174. În rest, în spețele *Mistreanu; Bordeianu; Mocanu; Panov; Muhin; Racu; Daniliuc; Clionov; Bulava; Țiberneac; Marcu; Țiberneac Vasile; Buianovschi; Draguța; Prodan; Avram; Baibarac; Scutari; Țimbal; Bocancea și alții; Luntre și alții; Pasteli și alții; Bița și alții; Nadulișneac Ion; Cooperativa agricolă Slobozia-Hanesei; Cogut; Grivneac; Cebotari și alții; Ungureanu; etc*, pretențiile cu titlu de compensare a costurilor și cheltuielilor, fie au fost respinse ca neprobate, fie nu au fost înaintate ori înaintate cu încălcarea termenului.

DURATA PROCEDURILOR JUDICIARE

Prejudiciul material

175. După cum s-a spus mai sus, de obicei nu se acordă. În practica Curții *versus* Moldova acordarea de prejudicii materiale pentru durata procedurilor nu a avut loc.

Prejudiciul moral

176. Clasificarea se face după aceleași raționamente precum și mai sus (a se vedea § 168 deasupra, et seq.)

Termenul în Luni ⁶	Termenul în Ani (egal cu precedent)	Obiectul neexecutării / Miza pentru reclamant	Titlul cauzei	Suma prejudiciului moral în EURO
48	4	Litigiu de muncă și compensații	<i>Panzari</i>	1000,00
58	4	Durata procedurilor penale	<i>Holomiov</i>	25000,00⁷
61	5	Obligația contractuală din partea unui debitor privat	<i>Mazepa</i>	2900,00
58	5	Reconectarea la conducta de gaz	<i>Gusovschi</i>	1000,00
73	6	Litigiu cu privire la proprietate a persoanei juridice	<i>Deservire S.R.L.</i>	600,00
80	7	Litigiu cu privire la un bun imobil	<i>Boboc</i>	1500,00

⁶ Indicele este egal cu următorul indice

⁷ Cauza a privit și alte violări grave ale Convenției și anume arestarea nejustificată, neacordarea de asistență medicală și condiții inumane de detenție. Prin urmare și prejudicii morale includ compensații pentru aceste violări.

107	8	Litigiu cu privire la un bun imobil	<i>Oculist și Imaș</i>	Cîte 1600,00 reclamant fiecărui
115	10	Reangajarea la muncă și compensații	<i>Cravenco</i>	3000,00
129	11	Litigiu între fondatori a unei persoane juridice	<i>Matei și Tutunaru</i>	2000,00

Costuri și cheltuieli

177. Pentru comentarii adiționale a se vedea § 173 deasupra. În particular în spețele versus Moldova care au privit problema duratei procedurilor cu titlu de costuri și cheltuieli s-a acordat **în mediu** 900 euro, și cea mai mare sumă a fost de 1500 euro într-o cauză puțin mai complexă decât de obicei.

178. Astfel în *Boboc* – pretenții cu acest titlu au fost respinse; *Gusovschi* – nu s-a înaintat pretenții cu acest titlu; *Mazepa* - 100,00 Euro; *Matei și Tutunaru* - 556,00 Euro; *Panzari* - 745,00 Euro; *Deservire S.R.L.* - 1000,00 Euro; *Oculist și Imaș* - 1000,00 Euro; și *Cravenco* -1500,00 Euro.